

BIBLIA LUI PETRU PAVEL ARON (1760–1761), UNICA TRADUCERE A VULGATEI ÎN LIMBA ROMÂNĂ

Odată cu reeditarea *Bibliei de la Blaj* din 1795 în anul 2000, în cunoscuta ediție monumentală de la Vatican, a fost pusă în lumină o dimensiune a Blajului istoric și cultural ocultată într-un mod greu de înțeles pentru cine nu cunoaște culisele trecutului. Este vorba de opera biblică ce s-a manifestat și s-a dezvoltat în ambianța Bisericii Române Unite cu Roma timp de un secol și jumătate, între 1760–1910, anul ultim fiind luat cu oarecare aproximație.

Este cunoscută popularizarea intensă care s-a făcut creației laice a Școlii Ardelene în toate zonele locuite de români, încă din timpul vieții corifeilor acesteia. De aceeași notorietate s-a bucurat, mai târziu, opera filologică și istorică a generației lui Timotei Cipariu și Ioan Micu Moldovan. A rămas însă în umbră, Cenușăreasă nedreptățită, partea cea mai grea, mai solicitantă și mai consistentă a operei generațiilor blăjene, opera de transpunere în grai românesc a *Sfintei Scripturi*. În toate culturile, momentul traducerii *Bibliei* în limbile naționale este considerat unul crucial, iar preocupările exegetice legate de eveniment se bucură de atenție privilegiată¹. Dimpotrivă, eforturile erudiților blăjeni în acest sens păreau să fie date uitării, în pofida faptului că la Blaj s-a manifestat în mod coerent singura școală biblică² din întreaga noastră cultură.

---

¹ Așa este considerat, și pe bună dreptate, momentul 1688 în cultura românească, când la București s-a tipărit, pentru prima dată integral, *Biblia* în limba română. Istoria nu a fost, din păcate, la fel de generoasă cu traducerile care au urmat (dovadă că despre unele dintre aceste realizări abia dacă s-a știut până în acest moment), la fel de importante pentru cultura românească în general și pentru limba română literară în special.

² Această școală și exponenții ei au trecut prin avataruri descurajante.

Prima lovitură dată Blajului biblic a venit din partea lui Andrei Șaguna, care și-a însușit *Biblia lui Samuil Micu* din 1795 ca fiind a sa, în cunoscuta reeditare din 1856–1858. Se pune, în mod firesc, o întrebare: de ce n-au reacționat în mod energic oamenii Blajului, ierarhi și învățați, la gestul arhierului sibian, când știau fără îndoială că „Biblia lui Șaguna” era cea tradusă de Samuil Micu și tipărită la Blaj în 1795? Deocamdată întrebarea rămâne fără un răspuns bazat pe documente. Abia în 1915, Ioan Bălan, viitorul episcop al Lugojului, a încercat să dezvăluie ceea ce era evident chiar și la o simplă alăturare a celor două texte, dar efectul a fost anulat de catastrofa Primului Război Mondial, mai apoi, încercarea a fost dată uitării. A trebuit să se aștepte până în anul 2000, când, în aparatul critic al ediției vaticane a *Bibliei de la Blaj*, se dovedește că *Biblia de la Sibiu*, care a devenit *Biblia Sfântului Sinod* al Bisericii Ortodoxe Române în 1914, este literă cu literă *Biblia lui Samuil Micu* (vezi **Anexa 7**), căreia Șaguna, în marea sa grabă, îi reprodușese și greșelile flagrante de text. Vezi, în acest sens: I. Chindriș, *Secolele Bibliei de la Blaj*, în *Biblia de la Blaj (1795)*, ediție jubiliară. Cu binecuvântarea Î.P.S. Lucian Mureșan, mitropolitul Bisericii Române Unite, Roma, 2000 (ediție realizată sub înaltul patronaj al P.S. Virgil Bercea, episcopul Eparhiei Române Unite de Oradea și sub egida științifică a Academiei Române, Institutul de Istorie – Cluj-Napoca; coordonatorul ediției I. Chindriș) p.2404–2406; N. Iacob, *Biblia de la Blaj (1795) – moment de referință în cultura românească* (conferință susținută la 3 iulie 2003 în Sala de Consiliu a Academiei Române), Editura Academiei Române, București, 2004, p.22–23.

A doua lovitură a primit-o Blajul din partea regimului comunist, care a descurajat erudiția religioasă în general și a desființat (în 1948, sub pretextul revenirii credincioșilor greco-catolici la

Traducerea *Bibliei* în limbile naționale s-a dovedit a fi o îngemănare fericită între trebuințele bisericii și impulsurile culturale din aria unei spiritualități date. Blajul clasic a fost un laborator fecund de creație în ambele direcții, egal preocupat de teologie, istorie și filologie, iar în cadrul acesteia din urmă, de stabilirea limbii literare românești, pas important spre cea pe care o vorbim noi astăzi. Școala biblică a Blajului s-a modelat pe coordonatele gemene ale teologiei și filologiei, domenii pe care a dorit să le onoreze cu egală competență vreme de un secol și jumătate, cât ea s-a manifestat ca mișcare coerentă. În acest răstimp, la Blaj s-au elaborat cinci Biblii românești, originale și diferite una de alta, dintre care trei în formă integrală.

Cea dintâi, care va face obiectul expunerii noastre, datează din anii 1760–1761 și este opera colectivă a călugărilor uniți cu Roma, în frunte cu episcopul Petru Pavel Aron. A urmat traducerea realizată de Samuil Micu între 1783–1791, singura care a avut șansa de a fi văzut lumina tiparului în 1795, când a și început imprezvizibila ascensiune a acestei traduceri, devenită ulterior *Biblia națională a românilor*, căci *Biblia* de astăzi a Sfântului Sinod este născută din cea de la 1795, lățită în toată româניה³, croită în focul vremii și șlefuită de apele generațiilor până la forma pe care o cunoaște acum.

Bibliile Blajului s-au tălmăcit pe fondul unei erudiții biblice impresionante. Samuil Micu, de exemplu, este autorul unor studii biblice parțial cunoscute, dar cele mai multe încă în stadiu de manuscris, care își așteaptă cercetătorii. La începutul secolului al XIX-lea apar la Blaj specialiști dintr-o generație nouă, care continuă opera corifeilor Școlii Ardelene. În cazul nostru este de amintit Teodor Pop, tânăr profesor de studiu biblic între 1804–1809. În acest răstimp, dar poate și după ce devine canonic în capitulul lui Ioan Bob, Teodor Pop realizează o traducere proprie – de data aceasta parțială – a *Bibliei*. Vrednicul dascăl își propune să tălmăcească în românește cărțile poetice și profetice ale *Vechiului Testament*, din care reușește să traducă *Psaltirea*, *Proverbele*, *Cântarea Cântărilor*, *Eclesiastul* și profeții *Isaia*, *Ieremia*, *Plângerea Ieremie*, *Ezechiel* și *Daniil*. *Psaltirea* s-a tipărit la Blaj în 1835, iar restul traducerii a rămas în manuscris.

Biserica Ortodoxă) și a martirizat Biserica Greco-Catolică în mod aparte. Trebuie să ne imaginăm că, într-o jumătate de secol cât această biserică a fost interzisă, s-au pierdut inițiative și cercetări potențial fructuoase în condiții de libertate. Istoria însă nu-și dezmente firea imprezvizibilă, și iată-ne acum scoțând din întuneric biblică Blajului, în vremuri noi și fervente și cu sprijinul unor ierarhi fortunați din ierarhia ecleziastică greco-catolică. Ediția vaticană din 2000 a fost primul rezultat, urmat în 2005 de ediția princeps a traducerii coordonate de Petru Pavel Aron: *Biblia Vulgata. Blaj 1760 – 1761*, Vol. I–V, Editura Academiei Române, București, 2005 (în continuare, *Biblia Vulgata 1760*). Sunt pași importanți pe drumul restituirii acestor cărți fundamentale ale culturii noastre, dar greul abia a început prin cele două ediții.

³ În legătură cu reeditările succesive ale *Bibliei de la Blaj (1795)*, vezi N. Iacob, *Limbajul biblic*, II, cap. *Biblia de la 1795 – sursă pentru ediții ulterioare ale textului sacru în limba română*, p.277–283; Idem, *Biblia de la Blaj (1795) – moment de referință în cultura românească*, Editura Academiei, București, 2004, p.19–33; I. Chindriș, *Secolele*, 344–351; Idem, *Crearea Bibliei naționale la români 1550–1795 și Rolul geniului în crearea Bibliei naționale*, în vol. *Transilvanica. II. Studii și fragmente literare*, Cluj-Napoca, 2003, p.847 ș.u.

Experimentul *Bibliei* de autor l-a continuat Timotei Cipariu, în două etape distincte ale activității sale. Această personalitate accentuată a trecutului nostru cultural și literar și-a asumat o atitudine liberă față de arhitectura consacrată a textului biblic. Într-o primă etapă, situabilă înaintea anului 1848, el a intenționat să dea *Bibliei* românești forma antică pe care aceasta a avut-o înaintea hipercodificării ei în capitole și versete strict numerotate. Într-un manuscris unic prin originalitatea lui, Cipariu ne dă o traducere parțială a *Genezei* eliberată de capitole, versete și cifre de numerotare. Rezultă o proză fluentă, care se citește ușor, ca o povestire de demult, așa cum va fi sunat ea în auzul primilor ascultători ai *Bibliei*. Eruditul blăjean renunță însă la această cale, din motive greu de demonstrat documentar, fără a renunța însă la realizarea unei *Bibliei* de autor. Pentru cel care cunoaște activitatea încărcată a cărturarului, este un prilej de mirare să constate că Timotei Cipariu și-a dus intenția până la capăt și că a realizat o versiune proprie completă a *Bibliei*, *Vechiul și Noul Testament*, cu toate cărțile canonice în Biserica Orientală, traducere pe care a finalizat-o în 1870, dar pe care nu a tipărit-o⁴. *Biblia* lui Timotei Cipariu este cel mai vast text scris în spirit latinizant sau etimologizant, text care, prin întindere, face de departe concurență *Dicționarului* realizat de A. T. Laurian și I. C. Massim și devine astfel un muzeu complet al experienței latinizante din veacul culturii noastre clasice.

La cumpăna dintre secolele al XIX-lea și al XX-lea, eruditul profesor Victor Smigelschi a realizat o ediție după traducerea lui Samuil Micu⁵,

---

⁴ Problema financiară se exclude în cazul acestui om care își permitea să comande manuscrise scumpe din lumea întreagă. Provizoriu, până la eventuala descoperire a unor dovezi materiale, gestul retractil al lui Cipariu ar putea fi pus pe seama scandalului enorm care a zguduit cultura noastră exact în aceeași perioadă, în legătură cu tentativa lui Ion Heliade Rădulescu de a realiza o traducere personală a *Bibliei*, din care a tipărit primele cărți. Ierarhul ortodox ardelean Andrei Șaguna a stârnit un uriaș val ostil acestei întreprinderi, mergând până la a arunca anatema asupra tălmăcitorului. Între acuzele lui Șaguna, alături de starea laică a traducătorului, s-a situat limbajul lui Heliade Rădulescu, împeștriat cu italianisme și transpus într-o ortografie stranie. Scandalul s-a extins și acesta a fost nevoit să renunțe. Cu prudență moderată, putem pune reținerea lui Timotei Cipariu în legătură cu acest scandal. Era un om demn, trăind în lumea cărților sale, modest și mai ales retras din ochii publicului, pe cât i-a stat în putință. Secretele laboratorului său de creație mai dau și astăzi bătaie de cap. Cât s-a știut, de pildă, până acum că Cipariu a tradus integral *Biblia*? Acest om de o rară decență va fi vrut poate să evite un scandal similar, deși era cleric vestit, specialist în istorie biblică și autor de lucrări teologice legate de *Biblie*.

⁵ După atâtea retipăriri ale *Bibliei lui Samuil Micu* în și pentru lumea ortodoxă românească (Sankt Petersburg 1819; Buzău 1854–1856; Sibiu 1856–1858), s-a simțit nevoia reeditării ei și de către Biserica Greco-Catolică. Victor Smigelschi și-a asumat această sarcină dificilă, în calitatea sa de profesor de studiu biblic și autor al unor lucrări tipărite de exegeză biblică (*Istoria Legii Noi*, 2 volume, Blaj, 1899; *Ermeneutica biblică*, Blaj, 1900), trudind vreme de 25 de ani la realizarea ediției. Nu era însă vorba de o ediție liniară, așa cum erau cele realizate până atunci după traducerea lui Samuil Micu. În afara textului acestei traduceri, transcris cu fidelitate și cu minime modificări de limbă, Smigelschi a îmbogățit lucrarea cu un număr impresionant de note, comentarii și explicații proprii, probabil cele mai bogate din întreaga biblică românească. Era la acea dată concepția metodologică la modă, în lumea clerului, de realizare a unei ediții critice din marea *Biblie* națională. Pas cu pas, într-un succedaneu de erudiție barocă, profesorul blăjean secondează textul lui Micu prin clarificările și cugetările sale pertinente,

secondată de peste 3000 de note și comentarii biblice de amploare. Și de această dată, *cuvioase pricini*⁶ au împiedicat tipărirea celei mai masive dintre toate Bibliile care s-au realizat la Blaj.

Aceasta este configurația succintă a școlii biblistice care a debutat la 1760, în Blajul iluminist, cu traducerea coordonată de episcopul Petru Pavel Aron. Primele informații despre activitatea de traducere a *Bibliei* de către episcopul Aron le găsim la Samuil Micu, în mai multe locuri: în ediția latină a *Istoriei românilor* (1778), unde precizează că Petru Pavel Aron „a tradus din latină în română toată *Sfânta Scriptură*, după *Vulgata* latinilor” (apud I. Chindriș, *Secolele*, p.307), în cuvântul înainte, *Cătră cetitoriu*, la *Biblia de la 1795*, unde se spune: „Această pricină [lipsa exemplarelor din vechea traducere de la 1688 – n.n.] au fost îndemnat și prealuminatul și preasfințitul domn Petru Pavel Aaron, arhierue Făgărașului și vlădica a tot Ardealul și a părților Țării Ungurești, cât toată S. Scriptură pre limba românească însuși o au tălmăcit, ci încă mai lipsindu-i mâna și îndreptarea cea mai de pre urmă, Tatăl Ceresc bine au voit a-l chema la veacinica odihnă, și așa cea tălmăcire, numai pre niște hârtii scrisă, nesăvârșită și nedată la lumină au rămas, dintre care hârtii după aceea, pentru multele mutări din loc în loc, unele s-au pierdut.” și, în fine, în volumul dedicat istoriei bisericii din *Istoria și lucrurile și întâmplările românilor* (1802), unde se precizează: „Întoarsă în limba românească vlădica Aron Biblia *Vulgata* cea latinească, care voia să o tipărească la Blajiu, însă pentru *cuvioase pricini* [s.n.] nu s-au tipărit” (apud I. Chindriș, *Secolele*, p.307).

Prima informație care ne reține atenția și care stârnește nedumeriri⁷ este în legătură cu opțiunea episcopului Aron pentru *Vulgata* ca izvor al traducerii sale, iar aceasta mai ales pentru că este de notorietate apropierea celor mai mulți dintre reprezentanții Bisericii Greco-Catolice de Biserica Orientală⁸, în condițiile în care o

---

edificiu uriaș de cultură teologică, biblică în mod aparte. Odată publicată, *Biblia lui Smigelschi* – pentru că propria contribuție îi dă dreptul la această denumire – ar fi constituit o capodoperă editorială a Bisericii Greco-Catolice. Și totuși, ea nu s-a tipărit, a rămas într-un manuscris de proporții piramidale, care își așteaptă editorii.

⁶ Problema tipării s-a pus, după cercetările noastre de până acum, în deceniul Primului Război Mondial, deci în vremuri vitrege. Și totuși, se pare că nu războiul a fost cauza. În presa blăjeană, și nu numai, din acei ani zbuciumați, s-a pus nu o dată întrebarea despre soarta *Bibliei lui Smigelschi*, despre care firește că se știa foarte bine. O remarcă amară a unuia dintre intervenienți ne face să dorim a adânci documentar cauzele în viitorul cel mai apropiat. Un cleric blăjean afirmă, într-o notă scurtă de ziar, că „Biblia nu s-a tipărit din cauza unor scârbe și cabale popești”. Dacă este adevărat, această capodoperă a rămas în temnița manuscrisului până astăzi din cauza unor neînțelegeri iscate între cei care trebuia, poate, să se pronunțe asupra calității lucrării.

⁷ Nedumeriri, în alt sens însă, avem și în legătură cu alte două puncte din afirmațiile lui Samuil Micu: întâi, că Aron „toată S. Scriptură pre limba românească **însuși** [s.n.] o au tălmăcit”, afirmație eronată, când manuscrisele trădează grafii diferite; al doilea, că „acea tălmăcire, numai pre niște hârtii scrisă (...) au rămas, dintre care hârtii după aceea, pentru multele mutări din loc în loc, unele s-au pierdut”, din nou eronat, de vreme ce textul s-a păstrat în 11 manuscrise masive, legate în volume cu coperte din acea perioadă, și nu doar „pre niște hârtii”.

⁸ În condițiile în care unirea era subminată de acțiuni anticatolice de răsunet, de tipul celei organizate de Sofronie din Cioara între 1759–1761, cu apogeul, așadar, chiar în perioada în care se traduce după *Vulgata* occidentală *Biblia* lui Petru Pavel Aron, este firesc să se afle printre prelații

bună păstorire a credincioșilor impunea să se vadă că religia unită a rămas orientală în esența ei, fapt subliniat și prin precizarea care se regăsește aproape în toate titlurile cărților de la Blaj: „După rânduiala Besearecii Răsăritului”⁹.

---

greco-catolici unii care să se dovedească în mai mare măsură partizani ai ideilor prozelite catolice cu care veniseră în contact în timpul studiilor făcute în străinătate. Este și cazul lui Gherontie Cotorea, unul dintre membrii echipei organizate de episcopul Aron pentru traducerea *Bibliei*. Dorința de a persuadea, într-un mod subtil totuși, se reflectă chiar la nivelul limbajului în textul tradus. Așa se explică prezența, în unele cărți biblice, a cuvintelor **unire** și **unit** ca echivalente ale cuvintelor lat. *simplicitās*, *-ātis*, respectiv *simplex*, *-īcis*. Iată câteva exemple concludente în acest sens: **Unirea dreptilor îi va îndrepta pre dânșii, și înșelarea celor răzvrățiți îi va bate pre ei.** (Pl 11,3); **Mai bun e săracul care umblă întru unirea sa decât bogatul ce-și strânge buzele și neînțăleptul.** (Pl 19,1); **Dreptul cel ce umblă întru unirea sa fericiți după sâne fiii va lăsa.** (Pl 20,7); **Mai bun e săracul ce umblă întru unirea sa decât bogatul în căi necurate.** (Pl 28,6); **Că cei dreپți vor lăcui pre pământ și cei uniți vor rămănea într-însul** (Pl 2,21); **Că urăciune iaste Domnului tot înșelătoriu și cu cei uniți graiurile Lui.** (Pl 3,32). A se vedea încă: **Pl:** rezum. cap.10; rezum. cap.20; 10,29; 11,5; 28,10, 18; 29,10; **Iov:** 1,1, 8; 2,3, 9; 8,20; 9,21; 12,4; 25,2; 31,6; 33,3. De fiecare dată, sensul actualizat de aceste cuvinte este „credință sinceră”, „curățenie sufletească”, „sincer în credința sa”, „curat sufletește”. Prin comparație, în aceleași locuri din B1795 nu am găsit nicăieri aceste cuvinte. Nu știm în ce măsură prezența acestor cuvinte în text se datorează lui Gherontie Cotorea. Cum manuscrisul maculator din care făcea parte *Cartea pildelor* s-a pierdut, ar rămănea identificarea traducătorului după scrisul din manuscrisul maculator în care se află *Cartea lui Iov*. Considerăm însă că este mai puțin important cine a introdus aceste cuvinte în text. Mult mai important este că ele trădează o stare de spirit, teama de a vedea zădărnicită unirea, o acțiune care adusesse culturii române privilegiul unei reale sincronizări cu spiritul veacului, iar românilor ardeleni, speranța de a-și putea dobândi, în sfârșit, drepturile pierdute după 1437.

⁹ De altfel, până la 1865, din diverse considerente, n-au pătruns în limba textelor religioase unite nici chiar expresiile *Spiritul Sfânt* și *Doamne, îndură-Te spre noi!*, care, ulterior, au ajuns distinctive între ortodocși și greco-catolici. Demonstrația o face pr. prof. Spiridon Căndea în lucrarea *Limba veche liturgică și inovațiile introduse în ea de fosta Biserică unită*, Sibiu, 1954. Autorul, preot ortodox, – care, precizăm, nu se manifestă exagerat tendențios prin afirmațiile sale, ci dă dovadă de spirit tolerant, deși studiul apare în 1954, când religia greco-catolică din România era deja oficial desființată de comunism –, analizează un număr de 77 de cărți tipărite la Blaj între 1751–1838 și aduce numeroase exemple din 8 cărți liturgice, concluzia fiind că blăjenii n-au făcut, în acest interval de timp, inovații în cărțile lor bisericești și liturgice, respectând atât doctrina ortodoxă, cât și limba veche liturgică.” (vezi *ibidem*, p.27).

Între 1838–1865 se constată o întrerupere a activității tipografice la Blaj din motive de ordin politic: Ferdinand al V-lea, împărat al Austriei, rege al Ungariei și principe al Transilvaniei între 1835–1848, nu a mai permis tipărirea cărților românești, scopul fiind maghiarizarea bisericilor și a celorlalte instituții publice românești. În contextul Revoluției de la 1848, preocupările oamenilor de cultură din Ardeal se îndreptau cu prioritate în alte direcții decât activitatea tipografică, în general, și tipărirea de carte religioasă, în special. La 1865, când curentul latinist atingea apogeul, s-a reluat activitatea tipografică, iar concepția latiniștilor cu privire la transformarea limbii române nu a rămas fără ecou în cărțile religioase tipărite la Blaj. Așa se face că au pătruns și aici numeroși termeni de origine latină sau formați pe terenul limbii române de la rădăcini latinești. Acești termeni au înlocuit cuvintele de origine străină, dar încetățenite prin uz, întrebuintate până în acel moment.

Rezultatul acestor substituiri a fost o limbă artificială, așa cum se poate vedea dintr-un fragment din *Liturghierul* tipărit la Blaj în 1870: „Cercetează lumea ta cu **misericordie** și cu îndurări, trimite peste noi îndurările tale cele **copioase**... Încă ne rugăm pentru **scăparea** celor **captivați**, și pentru frații noștri ce sunt în **șerbiție**, și pentru toți cei ce **șerbesc** și **au șerbit** în **sânta** locuința aceasta să zicem: Doamne, îndură-te spre noi... Încă ne rugăm ca să se păzească **sântă** locuința aceasta de **peste**, de foamete, de cutremur, de **ezundare**” (apud Sp. Căndea, *op. cit.*, p. 30–31) – în loc de: „Cercetează lumea ta cu **milă** și cu îndurări,

Mai mult ca oricine a demonstrat această apropiere și această preocupare episcopul Petru Pavel Aron însuși. În pofida fidelității sale, exagerate chiar, față de credința răsăriteană, manifestată inclusiv în detalii vestimentare¹⁰, cel numit pe bună dreptate „artizanul orientalismului monahal de la Blaj” alege, iată, să folosească *Vulgata* drept izvor pentru traducerea *Bibliei* în limba română. Acesta este un fapt unic și insolit în istoria culturii românești: un episcop-călugăr cu viață de pustnic oriental demnă de Muntele Athos grupează forțele intelectuale ale Blajului pentru a traduce *Biblia Vulgata*, cartea catolică de căpătâi.

Această opțiune a episcopului nu poate fi descifrată în mod clasic, documentar, ceea ce face să ne situăm deocamdată în ipotetic cu argumentele pe care le aducem în continuare. Pasiunea pentru cultură a lui Petru Pavel Aron și dorința de a edita întreg patrimoniul de cărți necesare cultului religios¹¹ își puteau găsi încununarea prin traducerea *Bibliei*. Este deja de notorietate ideea, teoretizată la noi de Virgil Cândea¹², potrivit căreia traducerea *Bibliei* este, istoricește, un act independent de cultul bisericesc, dar cu originea în evoluția și în necesitățile culturale ale popoarelor. Pentru un om cu voința episcopului Aron și cu puterea sa de muncă, traducerea *Bibliei* era o provocare căreia nu avea cum să-i reziste. Putem presupune că modestul sihastru de la Blaj nu s-a încumetat la o concursare a *Bibliei de la București* din 1688, al cărei prestigiu se croise sigur în întreg spațiul românesc în răstimp de 72 de ani, ci a considerat benefică pentru cultura românească dublarea ei prin *Vulgata*. Se adaugă la aceasta modul cum a conceput mereu episcopul Aron Biserica Unită, o biserică de esență duală, ortodoxă și catolică în același timp. Dacă valenței ei orientale îi era suficientă *Biblia de la București*, trebuia marcată și cealaltă valență, cea catolică, prin alegerea *Vulgatei* ca izvor pentru noua transpunere românească a *Bibliei*. Desigur că nu poate fi neglijat nici un anume atașament al lui Aron față de *Biblia* occidentală, cu ascendentul în studiile din tinerețe, făcute exclusiv în institute catolice.

---

trimite peste noi milele tale cele **bogate**... încă ne rugăm pentru **izbăvirea** celor **robiți**, și pentru frații noștri, cari sunt în **slujbă**: și pentru toți cei ce **slujesc**, și **au slujit** în **sfânt** locașul acesta, să zicem, Doamne, miluiește-ne. Încă ne rugăm pentru ca să se păzească **sfântul** lăcașul acesta de **ciumă**, de foamete, de cutremur, de **potop**”. Asemenea inovații în limbajul religios nu puteau trece neobservate și au fost uneori sancționate destul de dur chiar de blăjeni. Așa se face că în revista „Foaia bisericească” din Blaj au apărut articole în care, pe bună dreptate, se preciza că menirea cărților bisericești nu este aceea de a ține prelegeri filologice. Atitudinea este de înțeles dacă analizăm rezultatul schimbărilor făcute în sensul unei latinizări exagerate.

¹⁰ Este reprezentat în imaginile vremii îmbrăcat în veșminte specifice monahilor răsăriteni și purtând pe cap potcap, iar nu tichia impusă arhieriei catolice.

¹¹ Este episcopul unit care a editat în premieră toate cărțile de cult pentru credincioșii greco-catolici din Transilvania (I. Chindriș, *Secolele*, p. 276 ș.u.) fără a se abate de la litera cărților din Moldo-Valahia pe care le urma.

¹² *Rațiunea dominantă. Contribuții la istoria umanismului românesc*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1979, p. 214.

Ca rupere de tradiție, orientarea spre textul latinesc este extrem de importantă, **versiunea realizată de echipa¹³ lui Petru Pavel Aron fiind singura traducere după *Vulgata* din cultura românească.** Dar această ieșire din tipare a determinat cu siguranță rămânerea în uitare până în zilele noastre, în condițiile în care mentalul colectiv de tip răsăritean nu putea fi decât refractar la o asemenea inovație. Atitudinea lui Samuil Micu față de traducerea de la 1760 este concludentă în acest sens¹⁴.

Munca în colectiv¹⁵, într-o asemenea întreprindere culturală, venea cu avantajele ei, dar presupune și dezavantaje. Pe de o parte, o astfel de echipă, militărește organizată de coordonatorul traducerii, a lucrat într-un ritm susținut și greu de imaginat, astfel că într-un timp record (între 1760 și 1761) traducerea era încheiată în forma în

---

¹³ Cu Petru Pavel Aron solidaritatea intelectuală este înțeleasă, la modul concret, ca muncă în echipă. Prima lucrare astfel realizată este *Floarea adevărului*, textul care deschide la 1750 seria tipăriturilor blăjene, după înființarea la 1747 a tipografiei greco-catolice de la Blaj, în urma decretului prin care, la 23 noiembrie 1746, Maria Tereza interzicea pătrunderea cărților românești din Țara Românească și Moldova. Traducerea *Bibliei* se face tot în echipă, o echipă intelectuală alcătuită din câteva personalități ale primei generații de intelectuali iluminați: Petru Pavel Aron, Grigore Maior, Atanasie Rednic, Silvestru Caliani, Gherontie Cotorea, în primul rând, și, în plan secundar, Petru Pop de Daia și Ioan Săcădate (vezi I. Chindriș, *Testamentul lui Petru Pavel Aron*, în *Biblia Vulgata 1760*, vol. I, p. LXIV–LXX).

¹⁴ În realitate, Micu s-a dovedit nedrept față de rezultatul muncii lui Aron. Samuil Micu a cunoscut, în mod cert, direct textul tradus de echipa lui Aron, dar a refuzat să-l valorifice în traducerea pe care o iniția la 1783, după *Septuaginta*.

Textul tradus de Petru Pavel Aron se păstrează în 11 volume la Biblioteca Academiei Române din Cluj-Napoca. Cele 11 volume reprezintă două versiuni ale textului. Prima versiune cuprinde 7 volume manuscrise – manuscrisele românești 30, 25, 68, 23, 21, 18 și 22 (în ordinea cărților biblice) – și constituie prima redacție sau „maculatoriu” traducerii. Cea de a doua versiune, păstrată în 4 volume – manuscrisele românești 29, 19, 28 și 20 (în aceeași ordine) –, cuprinde textul integral al *Vechiului Testament* pregătit pentru tipar (vezi descrierea amănunțită a manuscriselor în *Notă asupra ediției*, în *Biblia Vulgata 1760*, vol. I, p. CXXVII–CXXIX). Existența celor două versiuni și faptul că ele sunt legate îngrijit infirmă precizarea făcută de Samuil Micu în cuvântul *Cătră cetitoriu*, potrivit căreia el ar fi văzut traducerea „numai pe niște hârtii scrise”. Așadar, e prea puțin probabil, dacă nu imposibil, ca Micu să nu fi văzut textul, dar în mod cert l-a eliminat intenționat din interesul său (Vezi I. Chindriș, *Secolele*, p.321), fără ca atitudinea lui Micu să aibă legătură cu autorul traducerii, pe care „îl venera ca pe un sfânt”. Faptul că Micu amintește în trei locuri de existența acestei versiuni a *Bibliei* în românește înseamnă că îi recunoștea autorului efortul uriaș depus pentru realizarea unei traduceri de asemenea amploare.

Așa stând lucrurile, este greu de înțeles, într-adevăr, de ce afirmă Samuil Micu că textul tradus la 1760 s-a păstrat numai pe niște hârtii și că unele dintre acestea s-au pierdut, de vreme ce textul a ajuns la noi în două variante, una, cum deja am precizat, chiar pregătită pentru tipar, dar care, cum se exprimă Micu însuși în *Istoria și lucrurile și întâmplările românilor*, „pentru cuvioase pricini nu s-au tipărit”. *Cuvioasele pricini* invocate de Micu pot fi decodate relativ ușor: în mod logic, ar putea fi vorba de moartea autorului, dar și de faptul că, într-un mediu în care ruperea de tradiția bisericii orientale era practic imposibilă, nu se putea tipări o *Biblie* care urma textul *Vulgatei* occidentale. În alt mod decât în cazul spătarului Milescu (care spărgea și el tiparele vremii, traducând *Vechiul Testament* din greacă și nu din slavonă), autorul unei asemenea realizări nu rămânea în conștiința posterității.

¹⁵ Ne aflăm în fața celei mai extinse opere colective din cultura noastră veche și, chiar prin acest fapt, *Biblia* tradusă la 1760 se constituie într-un instrument inestimabil de investigare a acestei culturi.

care a ajuns până la noi¹⁶. De altfel, numai lucrând în echipă a fost posibilă umplerea acelui gol istoric, urmare a unui destin nedrept cu românii de prea multă vreme. Pe de altă parte însă, la nivel stilistic, dincolo de diversitatea firească datorată conținutului diferit al cărților biblice, diversitatea stilistică este accentuată în această traducere și ca urmare a caracteristicilor idiostilului fiecărui traducător. Nu este exclus ca Samuil Micu să fi avut în vedere această diversitate stilistică, remarcată poate de el în versiunea de la 1760 a *Bibliei*, atunci când susținea necesitatea unei noi traduceri a întregului text „de unul cu asemenea stil și așezare a graiului”¹⁷.

---

¹⁶ În legătură cu modul în care s-a lucrat și cu timpul cât a durat traducerea *Bibliei* după *Vulgata* apuseană, vezi I. Chindriș, *Secolele*, p.308–310 și *Testamentul lui Petru Pavel Aron*, în *Biblia Vulgata 1760*, vol. I., p. LXIV–LXV.

¹⁷ Este acesta unul dintre motivele care ne-au întărit convingerea că Micu a cunoscut în mod direct traducerea lui Petru Pavel Aron (poate numai „maculatorul” traducerii, – deși el amintește în *Istoria și lucrurile și întâmplările românilor* de „cuvioase pricini” care au împiedicat tipărirea –, variantă incompletă și căreia îi lipseau, într-adevăr, „mâna și îndreptarea de pe urmă”, cum susține Samuil Micu în cuvântul *Cătră cetitorii* din *Biblia de la 1795*). Celălalt argument, cu care susținem faptul că monahilor Blajului (și cu atât mai puțin lui Samuil Micu!) nu le era străin textul tradus de echipa lui Petru Pavel Aron, este irefutabil: cvasiidentitatea rezumatelor capitolelor din *Biblia Vulgata 1760* și B1795. Iată pentru exemplificare câteva rezumate:

Biblia Vulgata 1760

Cartea Facerii

Cap 1: *Despre zidirea lumii, usebirea și podoaba făpturilor și de închipuirea omului, căruia au supus Dumnezeu toate care zidise.*

Cap 2: *Dumnezeu, plinind în șasă zile lucrarea, a șaptea să odihnește, carea o și blagoslovește. Pre om în raiul cel înfrământat cu multe feliuri de pomi roditori și cu râuri l-au pus, căruia pre Eva din coasta lui ajutoriu i-au făcut și căsătoria au rânduit.*

Cap 21: *Să naște Isac, să taie împrejur, să înțarcă. Iară Ismail cu mumă-sa să scoate din casă, în pustii trăitoriu. Avimeleh cu Avraam legătură de pace prin giurământ face.*

Cartea pildelor

Cap 1: *Folosirea pildelor. Ascultarea și îndemnul spre înțelepciune. Fiii să dojenească să nu urmeze după îmblânzirile păcătoșilor. Înțelepciunea îndeamnă spre a sa îmbrățișare, și celor ce o urâsc le vestește perirea.*

Cap 3: *Înțelepciunea lungește viața. Mila și adevărul să nu să părăsască. Nădejdea spre Dumnezeu. Teamerea de Dumnezeu. Dumnezeu să Se cinstească. Certarea lui Dumnezeu cu veselie a o priimi. Lauda înțelepciunii. Celor ce urmează înțelepciunea toate li-s norocite. Priiatinului degrabă a-i da, nici a-i face rău, nu a să prici. Celor răi a nu urma. Perirea celor fără leage și blagoslovenia cuvioșilor.*

B1795

Cap 1: *Despre zidirea lumii, osibirea și podoaba făpturilor și despre zidirea omului, căruia i-au supus Dumnezeu toate care zidisă.*

Cap 2: *Dumnezeu, plinindu-și lucrarea în șase zile, sfințește zioa a șaptea, pre om il pune în raiul cel înfrumșețat cu multe fealiuri de pomi roditori și cu râuri, căruia îi face pre Eva din coasta lui ajutoriu și rânduiaște căsătoria.*

Cap 21: *Isaac să naște și să înțarcă; iară Ismail cu mumă-sa să scoate din casă, ca să se hrănească în pustie. Avimeleh face cu Avraam legătură de pace prin jurământ.*

Cap 1: *Folosul pildelor; ascultarea și îndemnul spre înțelepciune; să dojenească fiul să nu urmeze după îmblânzirile păcătoșilor; înțelepciunea îndeamnă spre a sa îmbrățișare, și celor ce o urâsc le vestește perirea.*

Cap 3: *Înțelepciunea lungește viața; mila și adevărul să nu să părăsească, nădejdea spre Dumnezeu, teamerea de Dumnezeu; Dumnezeu să Se cinstească; certarea lui Dumnezeu cu veselie a o priimi; lauda înțelepciunii; celor ce urmează înțelepciunea toate le sânt norocite; degrab a da priiatinului și a nu-i face rău; nu a să prici; celor răi a nu urma perirea celor fără de leage, ci blagoslovenia cuvioșilor.*

Traducătorii vin dintr-un areal lingvistic puternic marcat la toate nivelurile limbii¹⁸, fapt care se reflectă în întregul text. Am crezut inițial că, asemeni lui Nicolae Milescu, cărturarul umanist care nu-și pusese problema realizării traducerii *Vechiului Testament* într-o variantă supradialectală a limbii române, tot astfel cărturarii din prima generație a Iluminismului românesc, care trudesc la această nouă „facere” a *Bibliei* în limba română, nu abandonează graiul vorbit la nord de Mureș, graiul lor de acasă, pentru o normă supradialectală, pe care ei, formați în școli latinești (Petru Pavel Aron, Grigore Maior, Silvestru Caliani sunt cei dintâi studenți blăjeni la Roma), o conștientizau, dar nu întotdeauna o stăpâneau foarte bine¹⁹. S-a dovedit însă a nu fi întru totul așa. Analiza

---

Sfânta Domnului Isus Hristos Evanghelie de la Matheiu

Cap 2: *În ce chip filosofii cu daruri la Hristos, cel născut au venit. Despre răpștirea lui Irod asupra pruncilor și izgonirea lui Hristos în Eghipt și de întoarcerea Lui la pământul Israil.*

Cap 2: *În ce chip filosofii cu daruri la Hristos, cel născut, au venit; despre răpștirea lui Irod asupra pruncilor și izgonirea lui Hristos în Eghipt și de întoarcerea Lui la pământul Israil.*

Cvasiidentitatea despre care vorbeam mai sus este, credem, concludent ilustrată de aceste fragmente. Comparațiile se pot însă extinde la nivelul tuturor cărților *Bibliei*, fără a afecta concluzia noastră. Este cert că cei însărcinați de Ioan Bob cu întocmirea predosloviilor la cărțile biblice și a rezumatelor la capitole pentru *Biblia* tradusă de Samuil Micu – printre care s-a aflat Micu însuși (cf. I. Chindriș, *Secolele*, p. 337–338) – au avut în față traducerea lui Aron, în multe cazuri mulțumindu-se cu simpla copie a rezumatelor la capitole din acest text, unde ele sunt traduse din ediția *Biblia Sacra*, Venetiis, apud. Nicolaum Pezzana MDCLXXXX (după un exemplar din această ediție, existent în fondul cel mai vechi al călugărilor basiliani de la Blaj, a tradus echipa coordonată de episcopul Aron. Vezi Ioan Chindriș, *Testamentul lui Petru Pavel Aron*, în *Biblia Vulgata 1760*, vol.I, p.LXXI).

¹⁸ Dacă ne referim la locul în care se realizează traducerea, Blajul se situează într-o arie lingvistică de interferență între subdialectul nordic și cel sudic, arie care prezintă afinități mai ales cu variantele nordice din Banat-Hunedoara, Transilvania de nord și Moldova, și în mai mică măsură cu subdialectul sudic (Cf. I. Gheție, Al. Mareș, *Graurile dacoromâne în secolul al XVI-lea*, București, 1974, p.332). Se impune însă o precizare: trebuie să ținem seama aici numai în subsidiar de locul unde se desfășoară activitatea propriu-zisă de traducere, pe primul plan trecând locul de obârșie pentru fiecare traducător în parte. Întrucât includerea lui Ioan Săcădate (originar din satul Săcădate din regiunea Sibiului) în echipa care a lucrat la traducere stă sub semnul incertitudinii (Vezi I. Chindriș, *Testamentul lui Petru Pavel Aron*, în *Biblia Vulgata 1760*, vol.I, p.LXX), putem spune că toți traducătorii proveneau de la nord de linia Mureșului, dar divergențe dialectale se întâlnesc în interiorul fiecărei arii lingvistice, mai ales atunci când aceasta este mai întinsă. Episcopul Petru Pavel Aron era din Apuseni, din Bistra moștească, Grigore Maior, din Sărvăzel, în Sălaj, aproape de Tășnad, Silvestru Caliani venea din centrul Transilvaniei, din Sânmartinul de Câmpie, Atanasie Rednic, din Giulești, Maramureș, Gherontie Cotorea, din satul Totoiu, aproape de Alba-Iulia, Petru Pop de Daia, din Daia Română, județul Alba. Se conturează astfel o arie lingvistică foarte largă, în care se înscrie și zona de la confluența Târnavelor, unde se afla atunci centrul spiritual al românismului.

¹⁹ Aici intrăm în contradicție, într-o măsură, cu o observație a lui I. Gheție în legătură cu norma literară a două dintre cărțile realizate de Petru Pavel Aron: *Învățătura creștinească*, ediția a II-a din 1756, și *Păstoriceasca poslanie sau Dogmatica învățătură* din 1760. Specialistul bucureștean, care insistă asupra faptului că norma literară muntenească era în expansiune după 1750, în Transilvania de sud-vest, prin cărțile blăjene care reproduceau cărți ieșite din tipografiile de la București sau de la Râmnic, susținea că procesul de muntenezare este evident și în paginile cărților care nu reproduc tipărituri bucureștene sau râmnicene (cf. BDRL, p.410). În realitate, procesul de muntenezare a

amănunțită a textului ne-a demonstrat că, deși nemărturisit, ei au încercat să elimine faptele de limbă cu un pronunțat caracter regional. În lupta lor dramatică cu cuvântul s-au confruntat însă cu probleme pentru care nu au găsit întotdeauna rezolvarea optimă, dar soluțiile propuse dovedesc tocmai această luptă acerbă cu cuvântul. Este concludent în acest sens modul în care, conștientizând faptul că rostirea palatalizată a dentalelor reprezintă un fenomen regional, traducătorii refac frecvent formele hipercorect: *să înteaie* (Ecl 11,5); *ai întegat* (Iov 10,10, 11); *tica* „chica” (2Sm 14,26); *titie* (Iș 39,21), (Pr 16,4); *titiii* (Iș 39,21); *știop* (Pr 21,18), (2Sm 19,26); *ștop* (2Sm 4,4; rezum. cap.9; 9,13); *ștopul* (2Sm 5,8); *ștopului* (Iov 29,15); *ștopi* (2Sm 5,8), (Ir 31,8); *ștopii* (2Sm 5,6); *hiașintine*²⁰ (Iș 39,19) – față de *hiachint* (Iș 29,22); *hiachintină* (Iș 39,20); *rânteza* (Ir 5,8), *rântezași* (Ir 31,7), *rânteșărilor* (Ir 8,16), față de *râncezarea* (Ir 13,27) – în aceeași carte biblică.

Deși se traduce într-o perioadă în care normele variantei literare din Muntenia erau în evidentă expansiune²¹, textul tradus în 1760 la Blaj păstrează însă numeroase particularități dialectale ale ariei lingvistice din care provin traducătorii. Ne aflăm în fața unui text manuscris, iar manuscrisele au fost întotdeauna păstrătoare și purtătoare ale tradiției literare mai vechi și ale unor fapte de limbă dialectale. Este și motivul pentru care peisajul fonetic din acest text nu ni se pare neapărat spectaculos, în ciuda numeroaselor divergențe care se înregistrează. În mai toate textele din această perioadă – cu precădere în manuscrise – și chiar de mai târziu se perpetuează destul de multe aspecte divergente în raport cu norma unică muntenească, în tot mai mare expansiune, după cum am văzut, prin intermediul cărților provenite îndeosebi din tipografia Râmnicului. Ceea ce se întâlnește în *Biblia* tradusă la Blaj între 1760–1761, mai mult decât în altă parte, dar numai în cazul anumitor fenomene lingvistice, este circulația amestecată a formelor, justificată în mai mare măsură atunci când e vorba de o lucrare care este rezultatul unui efort colectiv.

Concludentă pentru aspectele divergente în raport cu norma sudică, supradialectală, este situația fenomenului anticipării elementului palatal în cuvintele *câine*, *mâine*, *mâini* (pl. lui *mână*), *pâine*. Deși fenomenul se extinde

---

normelor literare din cărțile tipărite la Blaj trebuie pus, în bună măsură, pe seama tipografilor, unii dintre ei veniți chiar de la Râmnic (Cf. *ibidem*, p.415). Însuși Gheție, care nu le atribuia un rol decisiv tipografilor în impunerea normei muntene ca limbă literară în Transilvania, era totuși de părere că, „intrate la tipar, textele, indiferent în ce variantă a limbii literare erau scrise, deveneau muntenești” (*ibidem*, p. 412). Aceasta înseamnă că acolo, în tipografie, diortositorului și tipografului le revenea sarcina, nu întotdeauna ușoară, de a „îndrepta” limba cărților date la tipar, în sensul eliminării particularităților nemuntenești. O comparație între manuscrisele autografe ale celor două texte mai sus invocate și textele tipărite ar fi concludentă în acest sens.

²⁰ Prezența acestora este, pe de o parte, semn că palatalizarea dentalelor se producea în mod curent în zona din care provin traducătorii și că ei au încercat să evite această particularitate dialectală, iar, pe de altă parte, aceste forme sunt mărturii ale trecerii lui [k] la [tʃ] și chiar la [tʃ] – *hiașintine* – în diferite graiuri din Transilvania, inclusiv în Transilvania de sud-vest, unde s-a tradus textul analizat (Cf. I. Gheție, Al. Mareș, *Graiurile dacoromâne în secolul al XVI-lea*, București, 1974, p. 142-143).

²¹ I. Gheție susține că spre 1750 s-a realizat cea dintâi unificare lingvistică, în sensul muntenizării normelor limbii române literare din celelalte regiuni (BDRL, p. 376 ș.u.).

dinspre sud în toate variantele limbii literare, textul analizat atestă, în număr foarte mare, formele mai apropiate de etimon: *mânilor* (Fc 5,29; 20,5; 49,24), *mânile* (Fc 14,20; 24,30, 47; 27,16, 22, 23; 30,29; 32,16; 33,10; 37,21, 23, 27; 39,13; 43,26; 46,4; 48,14; 49,8, 24), *mâni* (Fc 22,6), *mânilor* (Fc 31,42), *mânile* (Fc 37,22); *pânea* (Fc 3,19; 25,34; 39,6; 49,20), (Iov 20,14), *pâne* (Fc 14,18; 18,5; 21,4; 24,33; 28,20; 31,54; 41,54; 45,23; 47,13), *pâni* (Fc 18,6; 43,31), (Ir 44,17), *pânile* (Fc 27,17), *păne* (Fc 37,25); *câinii* (Iov 30,1). Formele mai noi le-am înregistrat, alături de cele mai apropiate de etimon, în cazul substantivului *pâine*: *pâini* (Fc 47,15), (Ir 38,9; 41,1), *pâinea* (Iov 22,7; 28,5; 33,20), (Ir 5,17; 11,19), *pâine* (Iov 15,23; 24,5; 27,14; 42,11), (Ir rezum. cap.37; 37,20; 52,33), *pâinile* (Iov 16,11), (Ir 37,20).

Sunt cărți în care formele mai noi ale acestui substantiv fac de departe concurență celor mai vechi. De exemplu, în *Psalmi*, în 15 din cele 17 ocurențe ale cuvântului se realizează formele mai noi: *pâine* (13,4; 36,25; 52,5; 77,20; 79,6; 131,15); *pâine*, în sintagma *pâine cerească* (77,24); *pâinea* (101,5, 10; 103,15; 126,2); *pâinea*, în sintagma *pâinea îngerilor* (77,25); *pâinii* (104,16); *pâini* (41,4); *pâinile* (40,10), față de: *pâne* (103,14); *păne*, în sintagma *păne cerească* (104,40).

Dacă forma acestui cuvânt se realizează destul de frecvent după norma sudică și în alte cărți biblice decât în *Cartea psalmilor*²², în cazul unei alte particularități, din plan morfologic de această dată, expansiunea normei muntenești se observă în mod special în *Psaltirea* din această versiune a *Bibliei*. Este vorba despre forma etimologică *ști* (< lat. *scīt*) la persoana a III-a singular a verbului *a ști*. Această formă, și astăzi în circulație în Transilvania de la nord de linia Mureșului²³, este cvasigenerală în textul de la 1760²⁴. Ocurențele formei analogice nu lipsesc, însă numai în unele cărți par a fi în concurență cu ocurențele formei etimologice. Este cazul *Psaltirii*, unde forma analogică o întâlnim mai des (*știe*: 1,6; 43,22; 88,16; 89,11; 93,11) decât forma etimologică (*ști*: 38,7; 72,11). Cum în alte cărți numai izolat se întâlnește forma analogică – *știe* (Fc 39,8), (Jos 22,22); (1Mac 15,12) – putem trage concluzia că *Psaltirea*, tradusă exclusiv de episcopul P. P.

²² Ceea ce ar putea însemna că, în cazul cuvântului *pâine*, trebuie să ținem seama și de un alt aspect: frecvența cuvântului, asigurată de semnificația *pâinii* în biserică.

²³ Pentru originea și circulația acestei forme, începând din secolul al XVI-lea până în prezent, vezi I. Gheție și Al. Mareș, *Grauirile dacoromâne în secolul al XVI-lea*, Editura Academiei, București, 1974, p. 245 – 246 și I. Gheție, BDRL, p.169–170.

²⁴ Iată câteva exemple: *Că ști Dumnezeu că ori în ce zi veți mânca dintr-însul, să vor deșchide ochii voștri și veți fi ca dumnezeii, știind binele și răul* (Fc 3,5), *De nu să ști furul, stăpânul casii să va lipi la dumnezei și va jura că nu ș-au întins mâna spre unealta de-aproapelui său* (Iș 22,8), *vor cerca om ce ști zice cu alăuta* (1Sm16,16), *Iată, am văzut fiul lui Isai Vithelemiteanul care ști psălmui și tare de vârtute și bărbat ostaș și înțelept în cuvinte și om frumos și Domnul iaste cu dânsul*. (1Sm 16,18), *Ști adevărat tatăl tău că am aflat har în ochii tăi* (1Sm 20,3), *ci și Saul, tatăl mieu, ști aceasta* (1Sm 23,17), *Cine ști, doară mi-l va dărui Domnul și să trăiască pruncul*. (2Sm 12,22), *că ști tot norodul lui Israil tare a fi tatăl tău și vârtoș toți carii cu el sânt* (2Sm 17,10), *Și mie iaste inimă, ca și voao, nici sânt mai în jos decât voi; că cine acestea, care știți, nu le ști?* (Iov 12,3), *Cine nu ști că toate acestea mâna Domnului le-au făcut?* (Iov 12,9), *Iară El ști calea mea și m-au cercat ca aurul ce treace prin foc*. (Iov 23,10), *Nu ști omul prețul ei* [al înțelepciunii], *nici să află în pământul celor ce desfătat trăiesc*. (Iov 28,13).

Aron²⁵, stă, prin unele particularități lingvistice, sub semnul influenței *Psaltirii* muntenești de la Buzău (1703), text care s-a perpetuat prin numeroase ediții²⁶ până în secolul al XX-lea, când îl regăsim în *Biblia* sinodală din 1914²⁷.

Trebuie, de altfel, să precizăm că sistemul flexiunii verbale, așa cum se poate contura din analiza acestei versiuni românești a *Bibliei*, este foarte aproape de sistemul limbii române de astăzi²⁸. Se actualizează însă, în acest text, un număr foarte mare de forme verbale perifrastice. Structurile de acest fel sunt, neîndoind, livrești în textele traduse, modelul trebuind căutat în izvoarele după care se traducea²⁹, în cazul de față cel latinesc. Nu e însă mai puțin adevărat faptul că modelul după care se creau astfel de forme analitice era funcțional și în graiuri. Cu timpul, limba literară le-a respins, dar unele graiuri au continuat să le păstreze. În regiunea din care provin traducătorii acestui text, exprimarea perifrastică a sensurilor temporale este și astăzi agreată de vorbitori.

Formele de indicativ prezent perifrastic se realizează destul de rar în acest text. În alcătuirea acestora intră prezentul indicativ al verbului *a fi* + *gerunziul verbului de bază*. Reținem câteva forme analitice de prezent: *Că norodul spre mânie întărâtând ieste, și fiii mincinoși, fii ce nu vreau a asculta leagea lui Dumnezeu.* (Is 30,9) – lat. *provocans est*³⁰; *Nu e slăbind, nici ostenindu-să într-însul* (Is 5,27) – lat. *non est deficiens neque laborans in eo*.

Dintre *formele perifrastice de imperfect*, aduse în discuție în diferite lucrări de specialitate³¹, am înregistrat în acest text numai structura alcătuită din *imperfectul verbului a fi* + *verbul de bază la gerunziu*. Această formă perifrastică,

---

²⁵ În rândul cărților liturgice de a căror tipărire s-a îngrijit episcopul P. P. Aron se înscrie cu prioritate *Psaltirea* (Blaj, 1756) – vezi I. Chindriș, *Testamentul lui Petru Pavel Aron*, în *Biblia Vulgata 1760*, vol.I, p.LXXII–LXXIV. Chiar dacă, strict arhitectural, *Psaltirea* cuprinsă în *Biblia de la 1760* „este copia fidelă a schemei din ediția venetă de la 1690” (*ibidem*), influențele textului de la Buzău, la nivelul expresiei, nu pot fi respinse.

²⁶ 1756 – ediția realizată de Petru Pavel Aron, ediție din care nu se cunoaște nici un exemplar, în schimb apariția cărții este susținută documentar (vezi I. Chindriș, *Testamentul lui Petru Pavel Aron*, în *Biblia Vulgata 1760*, vol.I, p. LXXII); 1764, 1773, 1780, 1786, 1795 (cea cuprinsă în *Biblia lui Samuil Micu*, acesta apelând, la rândul său, pentru textul *Psaltirii* tot la textul consacrat prin numeroasele ediții tipărite până la el la Blaj (vezi Eugen Pavel, *Un monument de limbă literară: Biblia lui Samuil Micu*, în *Biblia de la Blaj*, ediție jubiliară, Roma, 2000, p.2424).

²⁷ Alexandra Moraru, *Psaltirile românești din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea. Probleme de filiație*, în „Limba română”, XXII, 1974, nr. 3, p. 233-242.

²⁸ Vezi, în acest sens N. Iacob, *Limba și stilul Vulgatei de la Blaj 1760 – 1761*, în *Biblia Vulgata 1760*, vol.V, p.833 – 847.

²⁹ Vezi V. Arvinte, NORMELE (1688), p.XLII, unde structurile de acest fel sunt puse exclusiv pe seama modelelor străine.

³⁰ Pentru comparații am folosit *Hieronymi Vulgata* (textul existent la adresa de internet <http://www.intratext.com/X/LAT0001.htm>) și *Biblia Sacra*, Venetiis, apud. Nicolaum Pezzana MDCLXXX (ediția urmată de echipa de traducători coordonată de episcopul Aron. Vezi Ioan Chindriș, *Testamentul lui Petru Pavel Aron*, în *Biblia Vulgata 1760*, vol.I, p. LXXI).

³¹ Ovid Densusianu (ILR, II, p.138) semnalează existența acestor forme, în vreme ce V. Arvinte (NORMELE (1688), p.XLIV ș.u.) explică pe larg și exemplifică structurile datorate transpunerii fidele a modelelor din izvorul grecesc.

echivalând, în textul de la 1760, structura latinească alcătuită din *imperfect + participiul prezent activ la nominativ singular*, a devenit funcțională în limba vorbită, suportul acestor forme putând fi căutat, pe lângă textul-izvor, și în graiuri: *Ci și ieri și alaltăieri, fiind Saul împărat preste noi, tu erai scoțind și înlontru ducând pre Israil* (2Sm 5,2) – lat. *tu eras educens et reducens*; *Și era împăratul Solomon împărățind preste tot Israilul* (3 Împ 4,1) – lat. *erat autem rex Salomon regnans super omnem Israhel*; *Și i-au născut sora ei Tahnes pre Ghenuvath fiuu, și l-au doicit Tahnes în casa lui Faraon; și era Ghenuvath lăcuind la Faraon cu fiii lui* (3 Împ 11,20) – lat. *eratque Genebath habitans apud Pharaonem cum filiis eius*; *Și s-au sculat cu războiu împotriva lui sluga sa Zamvri, povățuitoriul a jumătate parte de călăreți; și era Ela în Thersa bând și amețit de vin, în casa lui Arsa, celui mai mare preste Thersa* (3Împ 16,9) – lat. *erat autem Hela in Thersa bibens et temulentus in domo Arsa praefecti Thersa*; *Și era Iuda adunând pre cei mai de pre urmă și îndemna norodul prin toată calea, până când au venit la pământul Iudei.* (1Mac 5,53). Remarcăm, după modelul latinesc, dislocarea aproape de fiecare dată a acestor forme perifrastice.

O formă perifrastică, exprimând sensul de „trecut posterior”, alcătuită din verbul *a fi* la imperfect, ca auxiliar morfologic, și conjunctivul prezent al verbului de bază, aici tot *a fi*, am înregistrat în următorul verset: *Și au chemat Adam numele muierii sale Eva, pentru că era să fie mumă tuturor celor vii.* (Fc 3,20). Structura *era să fie* exprimă posterioritatea din perspectiva trecutului³². Același sens este dezvoltat de structura *era să zică* din următorul context: *„Întrebatu-ne-au omul pre rând de seminția noastră, de trăiaște tatăl, de avem frate. Și noi i-am răspuns urmând după ce ne-au întrebat. Au puteam ști ce era să zică: «Aduceți fratele vostru cu voi!»?”* (Fc 43,7). Comparabile sunt și sintagmele subliniate din contextele de mai jos: *Ci să certa împreună în pântecel ei copilașii; carea au zis: "Deacă era să-m fie mie așa, ce lipsă era a zămisli?"* *Și s-au dus să întreabe pre Domnul* (Fc 25,22); *Și au cuprins galaaditeanii vadurile Iordanului prin carele Efram era să să întoarcă* (Jd 12,5)

Reținem în continuare și câteva forme de perfect compus perifrastic, în care intră perfectul compus al auxiliarului *a fi* și gerunziul verbului de bază: *Și au fost slugind cu preoșia în rândul său înaintea lui Dumnezeu.* (Lc 1,8); *Și au fost umplându-să zilele înălțării Lui și El ș-au întărit fața să meargă în Ierusalim.* (Lc 9,51); *Și au fost întrând Isus în casa unui căpetenie de farisei sâmbăta a mânca pâne; și ei îl socotea.* (Lc 14,1).

Formele analitice de mai mult ca perfect au în alcătuirea lor perfectul compus al verbului auxiliar *a fi* + participiul neacordat al verbului de bază. În textul analizat circulația acestor forme variază de la o carte la alta, ceea ce ar putea însemna că numai traducătorii care proveneau din aria nordică extremă îl foloseau

³² Sintagma în discuție conține verbul *a fi* al cărui sens s-a abstractizat în grad suficient de mare, încât să poată fi considerat simplu instrument gramatical. Suntem în fața unei construcții care, inițial, a circulat exclusiv în limba populară, apoi uzul impunând-o ca fapt de limbă literară. La C. Dimitriu (TG, I, p.404), astfel de structuri gramaticalizate sunt numite *viitor în trecut*.

în mod curent. În *Cartea Facerii*, formele analitice ale mai mult ca perfectului sunt în număr de 37³³, în comparație cu numai 8 forme în *Cartea ieșirii*: **(s-)au fost dat** 3.sg. (Iș 21,8); **au fost grăit** 3.sg. (Iș 32,14); **au fost giurat** 3.pl. (Iș 13,19); **au fost poruncit** 3.sg. (Iș 4,28); **au fost primit** 3.pl. (Iș 22,7); **au fost rămas** 3.pl. (Iș 10,15); **au fost tors** 3.pl. (Iș 35,25); **au fost trimis** 3.sg. (Iș 4,28), una singură în *Cartea lui Iov*: **(s-)au fost sfătuit** 3.sg. (Iov 24,16), 2 în *Prorocia Ieremii*: **au fost făcut** 3.pl., în expr. **au fost făcut legătură** „încheiaseră legământ” (Ir 34,10); **ați fost slobozit** 2.pl. (Ir 34,16). Situația aceasta, așa cum se prezintă în patru cărți biblice, comparabile ca întindere, ar putea fi concludentă pentru afirmația de mai sus.

Structura perifrastică de viitor este alcătuită din viitorul verbului *a fi* + gerunziul verbului de bază: *Străga-va tot norodul cu strigare mare foarte, și zidurile cetății din fund vor cădea și vor intra fieștecarii prin locul în preajma căruia va fi stând* (Jos 6,5); *Și-i vor ținea noroadele și-i vor aduce în locul său și-i va moșteni casa lui Israil pre pământul Domnului spre sluji și slujnice și vor fi prinzând pre cei ce-i prinsease pre ei și vor supune pre străngătorii săi.* (Is 14,2); *Și, iată, vei fi tăcând și nu vei putea grăi până în zioa în care vor fi aceste, pentru ce n-ai crezut cuvintelor mele, care să vor umplea la vreamea sa* (Lc 1,20).

Formele perifrastice, având în structură condiționalul prezent al verbului auxiliar *a fi* + gerunziul verbului de bază se întâlnesc, fără a fi însă foarte frecvente. De fapt, așa cum o arată contextele, sensul pe care îl dezvoltă aceste structuri nu este întotdeauna de condițional, semn că începe să se contureze prezumtivul. Structurile astfel alcătuite au rezultat prin traducerea conjunctivului imperfect latin, activ sau pasiv. Cum construcțiile perifrastice cu gerunziul erau curente în graiurile nordice, transpunerea s-a făcut nu printr-un condițional obișnuit, ci printr-o formă perifrastică cu gerunziul: *ar fi bolnăvind – Și au trimis Saul slugile orașului, carii să apuce pre David; și au răspuns că ar fi bolnăvind* (1Sm 19,14) – lat. *misit autem Saul apparitores qui raperent David et responsum est quod aegrotaret*; *ar fi chemând – Și au înțales Heli că Domnul ar fi chemând pruncul și au zis cătră Samuil* (1Sm 3,9) – lat. *intellexit igitur Heli quia Dominus vocaret puerum et ait ad Samuhel*; *ar fi fugind – S-au vestit lui Lavan a triia zi că ar fi fugind Iacov* (Fc 31,22) – lat. *nuntiatum est Laban die tertio quod fugeret Iacob*; *ar fi lăcuind – Și după trei zile de pacea făcută, au auzit că aproape ar fi lăcuind și între dânșii ar fi rămâitori.* (Jos 9,16) – lat. *post dies autem tres initi*

³³ *au fost astupat* 3.pl. (Fc 26,18); *(s-)au fost atins* 3.sg. (Fc 20,4); *au fost blagoslovit* 3.sg. (Fc 27,41); *au fost chemat* 3.sg. (Fc 26,18); *au fost copt* 3.sg. (Fc 27,17); *am fost pogorât* 1.pl. (Fc 43,20); *au fost crescut* 3.sg. (Fc 38,14); *au fost cunoscut* 3.sg. (Fc 39,3); *au fost dat* 3.sg. (Fc 29,29; 38,20); *au fost dobândit* 3.sg. (Fc 31,18); *au fost dobândit* 3.sg. (Fc 38,14); *(s-)au fost dus* 3.sg. (Fc 31,19; 39,1); *au fost făcut* 3.sg./pl. (Fc 34,7; rezum. cap.50); *au fost fâgăduit* 3.sg. (Fc 21,1); *au fost fierț* 3.sg. (Fc 18,8); *au fost furat* 3.sg. (Fc 31,32); *au fost grăit* 3.sg. (Fc 35,14); *au fost înfipt* 3.sg. (Fc 33,19); *au fost întins* 3.sg. (Fc 31,25); *au fost luat* 3.pl. (Fc 21,25); *au fost lucrat* 3.sg. (Fc 34,7); *au fost născut* 3.sg. (Fc 37,3); *(te-)jai fost obicinuit* 2.sg. (Fc 40,13); *au fost plinit* 3.sg. (Fc 17,25); *au fost poruncit* 3.sg. (Fc 7,16; 12,4; 17,23); *(s-)au fost poruncit* 3.sg. (Fc 43,17); *au fost săpat* 3.pl. (Fc 26,32); *au fost slujit* 3.sg. (Fc 14,4); *au fost stricat* 3.sg. (Fc 6,12); *au fost zis* 3.sg. (Fc 41,54); *ați fost zis* 2.pl. (Fc 43,27, 29).

foederis audierunt quod in vicino habitarent et inter eos futuri essent; (s-)ar fi pitulând – și au îndreptat șireagul împotriva pustiei, neștiind că dinnapoi s-ar fi pitulând leșuiri. (Jos 8,14) – lat. direxitque aciem contra desertum ignorans quod post tergum laterent insidiae; (s-)ar fi suind – Și au înțales Thamar că socrul ei s-ar fi suind în Thamna, la tunderea oilor. (Fc 38,13) – lat. nuntiatumque est Thamar quod socer illius ascenderet in Thamnas ad tondendas oves; n-ași fi trăind – Au ca un fără vreame născut n-ași fi trăind, sau ca cei zămisliți, ce n-au văzut lumina (Iov 3,16) – lat. aut sicut abortivum absconditum non subsisterem vel qui concepti non viderunt lucem; ar fi tunzând – Auzit-am că ar fi tunzând păstorii tăi carii era cu noi în pustie (1Sm 25,7) – lat. audivi quod tonderent pastores tui qui erant nobiscum in deserto; (s-)ar fi vânzând – Și auzind Iacov că s-ar fi vânzând bucate în Egipt (Fc 42,1) – lat. audiens autem Iacob quod alimenta venderentur in Aegypto.

În cadrul sistemului de forme perifrastice cu *a fi* + gerunziul s-a putut crea imperativul perifrastic: **Fii tocmindu-te cu protivnicul tău degrab, cât ești în cale cu el, ca nu cumva să te dea protivnicul judecătoriaului și judecătoriaul să te dea slujitoriuului și să te tremiți în temniță.** (Mt 5,25); **fii tocmindu-te înseamnă, așadar, „tocmește-te!”, „împacă-te!”.** Prin imperativul sintetic s-ar fi câștigat în concizie, dar s-ar fi pierdut în expresivitate³⁴. Este, de altfel, cazul tuturor formelor perifrastice de același tip.

Un plus de expresivitate aduc în acest text *construcțiunile intensive*. Formele verbale³⁵ intră frecvent, împreună cu un substantiv coradical, în alcătuirea

³⁴ Remarcăm, în plus, faptul că în toate construcțiile perifrastice discutate auxiliarul este *a fi*. Expresivitatea este sporită de faptul că desemantizarea verbului cu rol de auxiliar nu este totală, verbul păstrând într-o anumită măsură trăsături de sens prin care exprimă ideea de existență. Așa se explică și dificultățile pe care le întâmpinăm uneori la încadrarea acestor structuri.

³⁵ Verbul poate avea, în principiu, orice formă, dar nu cu toate formele se realizează la fel de frecvent construcții intensive: cu prezentul se întâlnesc mai rar – *Că nu iaste alt Dumnezeu, fără Tu, Căruia grije iaste de toate, să arăți că nu nedrept judeci judecata.* (Înt 12,13) –, cu imperfectul și cu perfectul simplu nu am înregistrat. De altfel, perfectul simplu este foarte slab reprezentat în acest text, fapt explicabil prin restrângerea treptată a ariei de circulație a acestui timp, astfel că, în perioada 1640–1780, această formă temporală mai era prezentă numai în unele graiuri: Oltenia, Banat și Crișana. În textele din varii regiuni, perfectul simplu, îndeosebi formele de persoana a III-a, rezistă însă ca timp al narațiunii.

În contextele care urmează se regăsesc toate formele de perfect simplu din acest text, ceea ce înseamnă că acest timp se întrebuițează aici cu totul accidental. Remarcăm două ocurențe ale unui perfect forte: *Și le-am spus mâna Dumnezeului meu că iaste bună cu mine și cuvintele împăratului, care mi-au grăit și zîșu: «Să ne sculăm și să zidim». Și s-au întărit mâinile lor în bine.* (Ne 2,18); *Și m-am uitat și m-am sculat și zîșu către ceai mai-mari, și sfeatnici și către ceaeaalaltă parte a oștii: «Să nu vă teameți de fața lor! Aduceți-vă aminte de Dumnezeul cel mare și înfricoșat și oștiți pentru frații voștri, fiii voștri și pentru featele voastre și muierele voastre și casele voastre!»* (Ne 4,14) și forma asigmatică *fu*: *Că iată, cât fu glasul închinării tale în urechile mele, săltat-au pruncul cu bucurie în pântecul meu.* (Lc 1,44). Celelalte forme nu necesită comentarii: *Că mie, venind din Mesopotamiia, mi-au murit Rahil în pământul Hanaan, în drum. Și era primăvara și întrai în Efrata și o am îngropat lângă calea Efratii, carea cu alt nume să chiamă Vișlaim.* (Fc 48,7); *Iată, Domnul te lovi cu rană mare, cu norodul tău și cu fiii și muiarile tale și toate averile tale.* (2Par 21,14); *Și el au zis: "Drepte. Domnul meu m-au trimis la tine zicând: «Acum veniră la mine doi tineri din muntele*

construcțiilor intensive³⁶. Uneori, în locul substantivului, în structură intră gerunziul aceluiași verb sau al unui verb din același câmp semantic: *Și au adaos zicând*: „Și paie și fân mult iaste la noi și loc mare de rămas (Fc 24,25). Construcții intensive cu substantivul coradical pe lângă verb la perfect compus am înregistrat în versetele: *Și au făgăduit făgăduință*, zicând: „De va fi Dumnezeu cu mine și mă va păzi în calea prin carea eu umblu și-m va da mie pâne de mâncat și haină de îmbrăcat” (Fc 28,20) – lat. *vovit etiam votum dicens*³⁷; *Eu sânt Dumnezeul lui Vithil, unde ai uns piatra și făgăduință Mi-ai făgăduit Mie* (Fc 31,13) – lat. *et votum vovisti mihi*; *Și s-au rugat David Domnului pentru prunc. Și au postit David cu post și întrând, deusebi au zăcut pre pământ.*(2Sm 12,16) – lat. *et ieiunavit David ieiunio*; *Și au gustat gustări și au turnat sângele păciuitoarelor carele adusease pre oltariu.* (4 Împ 16,13) – lat. *et libavit libamina*; *Și au plâns Iehie cu plângere mare.* (4 Împ 20,3) – lat. *flevit itaque Ezechias fletu magno*; *Și s-au adunat adunare, ca să fie gata la războiu și să roage și să ceară milă și îndurări* (1Mac 3,44) – lat *et congregatus est conventus*; *Și s-au temut oamenii cu teamere mare de Domnul și au jârtvit junghieri Domnului și au făgăduit făgăduințe.* (Iona 1,16) – *et timuerunt viri timore magno Dominum et immolaverunt hostias Domino et voverunt vota.*; *și s-au veselit Iona pentru tidvă cu veselie mare* (Iona 4,6) – lat. *et laetatus est Ioana super hedera laetitia magna*; *Și s-au adunat câtră Alchim și Vachide adunare de scriitori, a cerca ceale dreapte* (1Mac 7,12); *Și au izbândit izbândirea sângelui fratelui său. Și s-au întors la râpa Iordanului.* (1Mac 9,42); *Și au auzit Alixandru împăratul făgăduințele care au făgăduit Dimitrie lui Ionathan; și i-au povestit războaiele și puterile care el au făcut și frații lui, și ostenealele care au ostenit.* (1Mac 10,15); *Și au tăiat vejmintele sale și au plâns cu plângere mare și au pus cenușe pre capul său.* (1Mac 4,39); *Și l-au plâns tot norodul lui Israil cu plângere mare și jelea zile multe.* (1Mac 9,20); *Și l-au plâns tot Israilul cu plângere mare și l-au jelit zile multe.* (1Mac 13,26); *Răsipitu-s-au, nici s-au umilit; ispititu-m-au, bajocoritu-m-au cu bajocură; scrășnit-au asupra mea cu dinții săi.* (Ps 34,16); *Și au pofțit pofță în pustie și au ispitit pre Dumnezeu în loc fără apă* (Ps 105,14).

Efrem, din fiii prorocilor. Dă-le un tălant de argint și haine schimbătoare îndoite” (4Împ 5,22); *Pentru că m-ai părăsit și eu, adecă, am făcut după cuvintele tale și am ieșit la câmp. Și, iată, am văzut; și văzui ce nu pociu povesti* (4Ezr 10,32).

³⁶ V. Arvinte discută pe larg diverse tipuri de construcții intensive – în NORMELE (1688), p.XLII ș.u. – care au avut ca punct de plecare, pentru *Septuaginta*, modelul ebraic. Din aceleași texte-izvor s-au răspândit în *Vulgata* și în varianta slavonă, apoi s-au perpetuat în traduceri *Bibliei* în limbile vernaculare. Că sursa primară a construcțiilor intensive din *Biblia de la 1760* o constituie *Vulgata* nu încapă îndoială, dar nu putem exclude faptul că suportul acestor construcții îl puteau afla traducătorii și în graiul lor de acasă, unde până astăzi se poate auzi: „cu spus’ ti-am spus”, „cu juratu’ am jurat” sau, într-un registru mai larg, popular sau chiar literar: „am visat un vis”; „de spus am spus”; „când vorbești vorbește” ș.a.

³⁷ Cităm pentru câteva dintre structurile selectate și corespondentele lor din *Vulgata*, pentru a evidenția fidelitatea traducătorilor față de textul-sursă.

O construcție intensivă cu mai mult ca perfectul perifrastic am înregistrat în următorul verset: *Iată, feciorii lui vinea din câmp și auzind ce să întâmplase, s-au mâniat foarte pentru că lucru urât au fost făcut în Israil, și pângărind fecioara lui Iacov, **lucru necuvios au fost lucrat**. Fc 34,7) – lat. *et violata filia Iacob **rem** illicitam perpetrasset*.*

Forma de viitor este frecvent prezentă în construcții intensive. În versetul: *Meargă domnul meu înaintea slujii sale și eu **oi urma** încet **urmele** lui, precum oi vedea că pot mititeii mei, până oi veni la domnul meu, în Seir (Fc 33,14), după lat. *et ego **sequar** paulatim **vestigia** eius*, traducătorul a realizat o construcție intensivă de viitor prin echivalarea pur și simplu a cuvintelor *sequar* și *vestigia*, care, prin fidelitate, a dat, logic, *oi urma urmele*. La fel au rezultat și următoarele construcții intensive: *De vei intra în holda priiatinului tău, vei frânge spice și le vei zdrobi în mână, iară **cu seacerea nu vei săcera** (2Lg 23,25) – lat. *si intraveris in segetem amici tui franges spicas et manu conteres **falce** autem **non metes***; *Mâna nu-l va atinge, ci cu pietri să va zdrobi, au **cu săgeț să va săgeta**; acar dobitoc de va fi, acar om, nu va trăi (Iș 19,13) – lat. *manus non tanget eum sed lapidibus opprimetur aut **confodietur iaculis** sive iumentum fuerit sive homo non vivet*. În versetul *Când **vei fâgădui fâgăduință** Domnului, Dumnezeului tău, nu vei întârziia a o da (2Lg 23,21), construcția intensivă rezultă prin calchiera construcției din textul-sursă: lat. *cum **voveris votum** Domino Deo tuo non tardabis reddere*. La fel și în versetul *Și au zis șearpele cătră muiare: "Nicidecum **cu moarte veșturi**". (Fc 3,4) – lat. *dixit autem serpens ad mulierem nequaquam **morte moriemini***; *Și când vei intra dimineața, de nu vei găsi toate mâncate de Vil, **cu moarte vom muri**; sau Daniil, cel ce au mințit împotriva noastră (Dn 14,11) – lat. **morte moriemur***.*****

E mai puțin important cum anume s-a ajuns la aceste construcții. Semnificativ este faptul că traducătorii nu le-au respins, ceea ce înseamnă că le găseau în spiritul graiului pe care ei îl vorbeau. Adăugăm la exemplele de mai sus alte câteva, fără a mai da și corespondentul din textul-sursă: *Iară cât au înțeles Ieremie, certându-i, au zis că necunoscut va fi locul, până când **va aduna Dumnezeu adunarea** norodului și să se îmblânzască (2Mac 2,7); **Nu voi aduna adunările** lor din sânziuri, nici voi pomeni numele lor prin buzele mele. (Ps 15,4); *Fata Vavilonului, ticăloasă, fericit e cel ce **va răsplăti ție răsplătirea** ta, care ai răsplătit noao. (Ps 136,8); **Bucurându-Mă, Mă voi bucura** întru Domnul și va sălta sufletul Meu întru Dumnezeul Meu. (Is 61,10); *Și să va cunoaște Domnul de la Egipt, și vor cunoaște egipteanii pre Domnul în zioa aceea și-L vor cinsti cu junghieri și cu daruri și **fâgăduințe vor fâgădui** Domnului și le vor plini. (Is 19,21); *Curând, degrabă **vă voi răsplăti răsplătire** preste capul vostru. (Ioil 3,4)****

Construcțiile intensive cu imperativul în structură nu lipsesc. Expresivitatea lor este chiar sporită în comparație cu a celor realizate cu alte forme verbale, imperativului revenindu-i un rol important în asigurarea funcției fatice a limbajului. În momentul în care în vecinătatea verbului la imperativ se află un substantiv coradical, dorința emițătorului nu este doar să mențină contactul cu

receptorul, ci să fie puternic persuasiv prin mesajul transmis: *Și veți aduce către voi pre toți făcătorii legii și izbândiți izbânda norodului vostru* (1Mac 2,67); **Răsplățiți răsplătirea** limbilor și luați aminte spre porunca legii (1Mac 2,68); *Dă-le lor după lucrurile lor și după vicleșugul meșteșugirilor lor. După faptele mânilor lor dă-le lor, răsplătește răsplătirea lor.* (Ps 27,4); *Înalță-Te, Cel ce judeci pământul, răsplătește răsplătire celor mândri.* (Ps 93,2); *Scoală și mergi în Ninivea, cetatea cea mare, și propoveduiaște într-însa propoveduirea, carea Eu grăiesc către tine!* (Iona 3,2).

O construcție intensivă cu imperativul înregistrăm în următorul context: *Că aceastea zice Domnul omului Iudii și a Ierusalimului: «Înoțiți-vă voao înoitură, și să nu sămânați preste spini!»* (Ir 4,3)/*Tăiați-vă împrejur Domnului și depărtați mădulariul inimilor voastre, bărbații Iudii și lăcuitorii Ierusalimului, ca nu cumva să iasă ca focul urgiia Mea și să să aprinză și să nu fie cine să stângă, pentru răotatea gândurilor voastre.* (Ir 4,4). Sintagma românească **înoțiți-vă voao înoitură**, deosebit de expresivă, este rezultatul legăturii stabilite de traducător între cele două cuvinte coradicale: din sintagma lat. *novate vobis novale*, unde verbul *novo* „înnoiesc” și *novalis* „ogor”³⁸; aceeași sintagmă din *Vulgata* – *innovate vobis novale* – este tradusă prin **înoțiți-vă ogorul** în *Prorociaa lui Osie* 10,12: *Sămânați voao întru dreptate și săcerați în gura milei, înoțiți-vă ogorul. Iată vreama a căuta pre Domnul, când va veni Cel ce vă va învăța dreptatea.* Sintagma din *Prorociaa lui Osie* este mult mai transparentă pentru cititor dar a pierdut în mod evident în planul expresivității.

Prezente în număr destul de mare, construcțiile intensive cu gerunziul susțin ideea pe care am exprimat-o mai sus în legătură cu faptul că modelul pe care traducătorii îl aflau în *Vulgata* trebuie coroborat cu suportul pe care îl găseau în graiul lor de acasă. Prin construcția intensivă *râvnind râvna* din versetul: *Finees, tatăl nostru, râvnind râvna lui Dumnezeu, au luat testamântul vecinicii preoții* (1Mac 2,54) – cf. lat.: *Finees pater noster zelando zelum Dei accepit testamentum sacerdotii aeterni.* – se sugerează intensitatea trăirii celui care a împrumutat parcă ceva din gelozia aprigă a lui Dumnezeu, „Care, asemenea unui soț înșelat, se aprinde de mânie împotriva poporului infidel – care-L trădează prin idolatrie”³⁹. Aceeași construcție intensivă, cu alte semnificații însă, o întâlnim în următorul verset: *Ilie, râvnind râvna legii, s-au râdicat în ceriu.* (1Mac 2,58), unde exprimă zelul de care vechiul profet a dat dovadă în respectarea legii, zel pentru care a fost răsplătit prin ridicarea la cer.

Reperabilă și astăzi în vorbire este construcția intensivă din fragmentul următor: *Și frații, cu multe daruri dăruindu-i, la tată îi trimite* (Fc rezum. cap.45). De fapt, întreaga secvență pare luată dint-un basm popular românesc, aspect susținut aici și de oralitatea generată prin anacolut și prin dativul cu prepoziția-morfem *la*: *și frații (...) la tată îi trimite*. Nu e mai puțin sugestiv versetul

³⁸ Cf. Grigore Maior, *ILV/Lexicon*, I, p.319–320.

³⁹ Anania 2001, p.1391.

Iscođit-au fărălegiuri, scăzut-au iscođind cu iscođire. Ps (63,7), unde sunt prezente trei cuvinte coradicale: de două ori verbul *a iscođi* și o dată substantivul *iscođire*, care, împreună cu celelalte două cuvinte, *fărălegiuire* și *a scădea* „a se slei de putere”, vorbesc despre starea celui care dorește să facă răul cu orice preț.

Comparațiile cu originalul latin pe care le-am făcut mai sus confirmă o trăsătură definitivă a traducerilor biblice, anume aplicarea metodei traducerii literale cu scopul de a păstra sacralitatea textului tradus. Această metodă se impunea traducătorilor, indiferent de momentul traducerii și de limba în care se traducea, rezultând astfel nu o dată structuri greoaie și artificiale, străine de spiritul limbii în care se transpunea *Sfânta Scriptură*. Este ceea ce se întâmplă și în traducerea de față, așa cum se poate vedea din câteva contexte care actualizează *inversiuni și dislocări sintactice*⁴⁰ în care se reflectă ordinea constituenților aceluiași structuri sintactice prezente în textul-sursă. În astfel de situații nu avem a face, așadar, cu o finalitate expresivă în reproducerea formei latine, așa cum se întâmpla la scriitorii erudiți din a doua jumătate a secolului al XVII-lea, culminând cu maniera savantă în care Dimitrie Cantemir își propunea să stilizeze limba română scrisă.

Inversiunile sunt rezultatul schimbării ordinii obiective a constituenților în cadrul unui grup sintactic, verbal sau nominal, omogenitatea grupului păstrându-se în virtutea faptului că termenii care își schimbă ordinea aparțin grupului respectiv: **Și a să mișca nu voi face piciorul lui Israil din pământul care l-am dat părinților lor** (2Par 33,8) – lat. *movere non faciam*; **Nu împrotiva ta viu astăzi, ci împrotiva alții căși oștesc, la carea Dumnezeu degrabă a mă duce mi-au poruncit.** (2Par 35,21) – lat. *ad quam me Deus festinate ire praecepit*; **Iară cel ce vedea fața arhiereului cu mintea să rănea, că fața și vederea schimbată arăta cea dinlăuntru a sufletului dureare.** (2Mac 3,16) – lat. *declarabat interim animi dolorem*; **Au zis: „Blagoslovenie să fie ție, fiul mieu, că a bun și a foarte bun om fiu ești”.** (Tov 7,7) – lat. *quia boni et optimi viri filius es*; **Ca nu cumva să zică în neamuri: „Unde iaste Dumnezeul lor?” Și să se cunoască în neamuri, înaintea ochilor noștri, / Izbânda sângelui slujilor tale celui vărsat.** (Ps 78,10) – lat. *ultio sanguinis servorum tuorum qui effusus est*, în acest caz, cu singura deosebire că determinativul nu se mai realizează în planul frazei în traducere, ci în planul propoziției.

În cazul *dislocărilor sintactice*, relația de dependență dintre elementele grupului este întreruptă de un element exterior grupului sintactic respectiv, angajat sau nu, la rândul său, într-o relație sintagmatică continuă sau întreruptă, sau constituind chiar o propoziție: **Și au zis: „Ce tu vezi, Amos?”** Și am zis: „Un cârlig de poame”. (Am 8,2) – lat. *quid tu vides Amos*; **Nici au luat leviții altă în pământ parte, fără numai cetăți de lăcuit și oșteazele lor, spre hrana dobitoacelor și a vitelor sale.** (Jos 14,4) – lat. *nec acceperunt Levitae aliam in Terra partem*; **Fiul, adecă, Omenesc mergea precum este scris de El, iară amar omului aceleia prin**

---

⁴⁰ Pentru deosebirile dintre inversiune și dislocare, vezi Dragoș Moldovanu, *Dimitrie Cantemir între umanism și baroc*, Iași, 2002, passim.

carele Fiul Omenesc Să va vinde. Bine era lui de nu s-ar fi născut omul acela. (Mt 26,24) – lat. *Filius quidem hominis vadit sicut scriptum este de illo; Și, iată, cutrămur de pământ s-au făcut mare* (Mt 28,2) – lat. *et ecce terraemotus factus est magnus; Nu să poate cetatea ascunde deasupra muntelui pusă* (Mt 5,14) – lat. *Non potest civitas abscondi supra montem posita; Că cine poate norodul Tău acesta cu vrednicie, care așa mare iaste, a-l judeca?* (2Par 1,10) – lat. *quis enim potest hunc populum tuum digne qui tam grandis est iudicare; Că precum pruncul nu naște ceale ce sânt ale bătrânilor, așa Eu am rânduit pre cel de la Mine zidit veacul* (4Ezr 5,49) – *sic ego disposui a me creatum saeculum; Au fiară nenăscute, de fel nou, pline de mânie, au abur de focuri suflând, au miros de fum aducând, au groaznice din ochi scânteii trimițând* (Înț 11,19) – lat. *aut horrendas ab oculis scintillas emittentes.*

Inversiunile și dislocările sintactice se pot regăsi uneori numai în parte în Vulgata: *Iară în anul împărăției lui Tiverie chesariului al cincisprăzecelea stăpânind Pilat din Pont în Iudeea* (Lc 3,1) – lat. *anno autem quintodecimo imperii Tiberii Caesaris; nici cea limpede flacăra stealelor putea lumina acea groaznică noapte* (Înț 17,5) – lat. *nec siderum limpidae flammae illuminare poterant illam noctem horrendam; pre călcătorii de leage de viață l-au despoiat, vreadnică răsplătindu-i Domnul pedeapsă* (2Mac 4,38) – lat. *Domino illi dignam poenam tribuente; Au sunet vârtos de surpate pietri, au nevăzuta alergare a jivinilor ce să juca, au putearnicul fiarălor ce mugii glas, au răsunarea îndărăpt a strâgării din munții cei prea înalți sfârșiți îi făcea de frică.* (Înț 17,18) – lat. *aut mugientium valida bestiarum vox.*

Pentru a nu rămâne cu impresia că limba română a acestei traduceri a *Bibliei* este artificial construită după modelul sintaxei latine, vom cita în continuare numai câteva pasaje caracterizate printr-o perfecțiune stilistică greu de egalat. Pentru comparație, reproducem aceleași pasaje din traducerea lui Samui Micu și din Anania 2001:

Biblia Vulgata 1760
Cartea Facerii

8,21: Și au mirosit Domnul miros de bună mireasmă și au zis: „Mai mult nu voi blăstăma pământul pentru oameni, că simțirile și gândirea inimii omeneste sânt pornite spre rău din tinerețele sale; deci n-oi mai bate pre tot sufletul viu, precum am făcut.

8,22: În toate zilele

B1795

8,20: Și au mirosit Domnul Dumnezeu miros cu bună mireasmă și au zis Domnul Dumnezeu: „Am socotit și nu voi adaoge mai multe a blăstăma pământul pentru faptele oamenilor. Pentru că să pleacă cugetul omului cu deadinsul spre reale din tinerețele lui. Deci nu voi mai adaoge a omorî tot trupul viu, precum am făcut.

8,21 În toate zilele pământului,

Anania 2001

8,21: Și Domnul Dumnezeu a mirosit bună mireasmă și a zis Domnul Dumnezeu în inima sa: „De-acum nu voi mai blestema pământul din pricina faptelor omului, căci închipuirea omului se pleacă spre rău încă din tinerețea lui; și nici nu voi mai pierde toate făpturile vii așa cum am făcut.

8,22: De-acum, câte zile

pământului sămănătura și săcerișul, frigul și căldura, vara și iarna, noapte și ziua nu să vor odihni”.

sămănătura și secerișul, frigul și caldul, vara și primăvara, ziua și noaptea nu vor mai înceta”

va avea pământul, semănat și secerat, frig și căldură, vară și iarnă, ziua și noapte nu vor mai înceta!”

Cartea lui Iov

1,20: *Atunci s-au sculat Iov și și-au rupt vejmintele și, tunzându-și capul, căzând pre pământ s-au închinat*

1,20: *Așa Iov, sculându-să, și-au rupt hainele sale și și-au tuns părul capului său și au prăsarat țărână preste capul său, și, căzând jos, s-au închinat Domnului și au zis:*

1,20: *Atunci Iov s'a sculat, și-a sfâșiat hainele, și-a tuns părul capului, și-a presărat țărână pe cap, a căzut cu fața la pământ și s'a închinat, zicând:*

1,21: *Și au zis: „Gol am ieșit din pânțele maicii mele și gol mă voi întoarce acolo. Domnul au dat, Domnul au luat; precum Domnului i-au plăcut, așa s-au făcut. Fie numele Domnului binecuvântat!”*

1,21: *„Gol am ieșit din pânțele maicii mele, gol mă voi și întoarce acolo, Domnul au dat, Domnul au luat, cum au plăcut Domnului, așa s-au și făcut, fie numele Domnului binecuvântat!”*

1,21: *„Gol am ieșit din pânțele maicii mele, gol mă voi întoarce'n matca mea;*

Domnul a dat, Domnul a luat;

cum I-a plăcut Domnului, așa s'a făcut;

fie numele Domnului binecuvântat!”

4,3: *Iată, ai învățat pre mulți și mâni obosite ai întărit;*

4,3: *Că de vream ce tu pre mulți ai învățat și mâni slabe ai mângăiat,*

4,3: *Că iată, tu, cel care pre mulți i-ai învățat*

și multe mâni slăbite le-ai împuternicit,

4,4: *Pre cei ce să potignea i-ai învățat, și genunchele ce tremura le-ai întărit.*

4,4: *Și pre cei neputincioși i-ai întărit cu cuvântul și genunchele ceale slabe le-ai îmbărbătat.*

4,4: *tu, cel ce prin cuvinte bolnavi ai ridicat*

și din genunchi nevolnici facut-ai îndrăzneți,

Cartea pildelor

8,3: *Lângă porțile cetății, în uși, grăiaște [înțelepciunea] zicând:*

8,3: *Și la porțile celor puternici seade [înțelepciunea], și întru intrări să laudă:*

8,3: *și la porțile celor puternici își are sălaș [înțelepciunea]*

și la intrările cetăților se laudă:

8,4: *„O, oameni, cătră voi strâg și glasul meu, cătră fiii oamenilor!”*

8,4: *„Pre voi, o, oamenilor, vă rog și dau glasul meu fiilor oamenilor.*

8,4: *„Oamenilor, pe voi vă rog,*

și către fiii oamenilor îmi îndrept eu glasul.

8,5: *Înțeleageți, pruncilor, măiestriia și cei neînțelepți luați aminte!*

8,5: *Înțeleageți cei fără de răutate măiestriia, și cei neînțelepți puneți la inimă.*

8,5: *Voi, cei lipsiți de răutate, cunoașteți istețimea,*

și voi, cei neștiutori,

8,6: *Auziți, că de lucruri mari voiți să grăiesc și să vor deschide buzele mele să vestesc ceale dreapte.*

8,7: *Adevărul va cugeta gâtlejul meu și buzele mele vor urgisi pre cel necredincios.*

8,8: *Dreapte sânt toate cuvintele mele, nu este într-însăle ceva întort, nici răzvrătit.*

8,9: *Dreapte sânt celor ce înțăleg și dreapte celor ce află știința.*

8,10: *Luați învățătura mea și nu bani; învățătura mai mult decât aurul aleaștei.*

8,11: *Că mai bună e înțălepciunea decât toate ceale mai scumpe și tot ce-i dorit nu i să poate asămăna.*

8,6: *Ascultați-mă pre mine, că lucruri de cinste voiți grăi și voiți scoate din buze ceale dreapte.*

8,7: *Că adevărul să va învăța grumazul mie, și urâte sânt înaintea mea buzele mincinoase.*

8,8: *Cu dreptate sânt toate graiurile gurii mele, nimic nu easte întru dânsele strâmb, nici încâlcit.*

8,9: *Toate sânt neatede celor ce cunosc și dreapte celor ce află știința.*

8,10: *Luați învățătura și nu argint, și știința mai vârtos decât aurul lămurit, și agonisiți cunoștința mai mult decât aurul curat.*

8,11: *Că mai bună easte înțălepciunea decât pietrile ceale de mult preț, și tot ce easte scump nu easte vreadnic ei*

puneți la inimă!

8,6: *Ascultați-mă pe mine, că lucruri de mare preț voiți grăi*

și cuvinte drepte voiți scoate din buze.

8,7: *Cerul gurii mele adevărul îl va vesti, fiindcă urâte-mi sunt mie buzele mincinoase.*

8,8: *Drepte sunt toate graiurile gurii mele, nimic în ele nu-i strâmb sau încâlcit;*

8,9: *toate sunt deschise celor ce le înțăleg și drepte celor ce au aflat cunoașterea*

8,10: *Învățătură luați, iar nu argint, și cunoaștere mai mult decât aurul lămurit*

și pricepere agonisiți mai mult decât aurul curat.

8,11: *Că mai prețioasă e înțălepciunea decât nestematele*

și nimic din ce e scump nu-i cu ea deopotrivă.

Apropierea de limba vorbită, la care se adaugă însă și faptul, extrem de important, că originalul după care se traduce nu mai este unul străin de firea limbii române (slavon sau grecesc), sporește considerabil valoarea acestei traduceri, o reușită literară fără precedent, pe care credem că nu a reușit să o egaleze nici chiar Samuil Micu, în ciuda remarcabilei sale experiențe de traducător. Marele merit al traducătorilor *Vulgatei de la Blaj* este acela că, deși latiniști prin formație și puși în fața unui text care impunea metoda literală de traducere, au înțeles că limba română literară nu se putea dezvolta firesc și armonios în afara limbii vorbite. Atitudinea lor este comparabilă din acest punct de vedere cu atitudinea rațională a oamenilor de cultură din a doua jumătate a secolului următor, după ce peste limba română literară trecuseră, succesiv sau simultan, mai multe valuri de influențe.

Personalitatea acestei traduceri a *Bibliei* în limba română se poate contura succint dacă aducem în discuție măcar câteva aspecte de ordin lexical. Prestigiul modelului latin urmat de traducători și dificultatea reală în care se aflau aceștia

atunci când lexicul limbii române nu le oferea cu generozitate soluții pentru echivalarea termenilor din textul original i-au determinat să recurgă adeseori la împrumuturi. Dacă această traducere a *Bibliei* ar fi fost tipărită și pusă în circulație în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, în mod cert multe dintre împrumuturile ocazionale care se întâlnesc în acest text s-ar fi impus, mai cu seamă că cele mai multe dintre ele se dovedesc chiar de la început bine adaptate la sistemul limbii române. Nici când până la această traducere limba română nu împrumutase atâtea cuvinte din limba latină. Dar aceste împrumuturi s-au stins⁴¹ de îndată ce au prins viață, pentru că au rămas închise între copertele *Vulgatei de la Blaj*, un fel de muzeu de antichități, neprețuit astăzi, după aproape două secole și jumătate, prin raritatea „pieselor” pe care le cuprinde. Este o bucurie, desigur, pentru cercetătorul care descoperă un asemenea tezaur, dar nu putem să nu ne gândim că la 1760 s-a ratat șansa ca, mai devreme cu câteva decenii, să se producă ceea ce specialiștii au numit, mai mult sau mai puțin justificat, „reromanizarea” limbii române.

Reținem în continuare câteva astfel de împrumuturi, care se înscriu în diferite câmpuri semantice⁴².

Cuvinte care denumesc realități din domeniul florei: **arceuthin** „ienupăr” (<lat. *arceuthinus* „de ienupăr”) – *Ci și leamne de chedru vei trimite și de arceuthine și de brad, din Livan.* (2Par 2,8); **bdill** „un soi de palmier din Arabia” (<lat. *bdelium*, -i) – *Și era mana ca sămânța coriandrului, de fața bdillului.* (Nm 11,7); **Calamim** „trestie mirositoare” (<lat. *calamus*, -i „trestie”) – *Ia-ți mireasme de mirhă dintâi și aleasă, cinci sute de sicli, și de chinamom jumătate, adecă sicli doao sute cincizăci, așijderea de calamim, sicli doao sute cincizăci.* (Iș 30,23); **card** „scai”, „spin” (<lat. *carduus*, -i) – *Iară el au trimis îndărăpt solii, zicând: „Cardul din Livan au trimis la chedrul Livanului, zicând: «Dă fata ta fiului meu muiare!» și, iată, fiarele carele era în pădurea Livanului au trecut și au călcat cardul.* (2Par 25,18); **Cumin** „moleră”; „plantă aromatică ale cărei fructe sunt utilizate în farmacie” este împrumutat de traducători din *Vulgata* (cf. lat. *cuminum*, -i „chimion”) – cuvântul se folosește de mai multe ori în text: **cumin** (Is 28,25) și **cumin** (Is 28,27); **cuminul** (Is 28,27), (Mt 23,23); **far** „grâu” (<lat. *fār*, *farris* „alac”, „grâu”) – cu referire la „grăunțele de grâu”: *Iară de vei aduce jârtfă pârga rodurilor tale Domnului, din spiță încă verzi, le vei prăji cu foc și le vei sfărâma ca farul și așa vei aduce pârga ta Domnului* (Pr 2,14); *Din carea va jârtvi preotul, spre pomenirea darului, o parte de far zdrobit și de untdelemn și toată tămâia.* (Pr 2,16) sau pentru a desemna „cultura de grâu”: *Deci inul și orzul s-au vătămat, pentru că orzul era verde și inul foișoare încolțea.* (Iș 9,31) *Iară grâul și farul nu s-au vătămat, că era târzie.* (Iș 9,32); **ghith** „mălură”, „tăciune” (<lat. *git* s.n. indeclinabil) – *Au nu deacă va asămăna fața lui, va sămăna ghith și cumîn va răsipi*

⁴¹ Trebuie spus că multe dintre aceste cuvinte se regăsesc astăzi în dicționarele limbii române, dar ele au fost împrumutate din nou, într-un alt moment din evoluția limbii române, mai aproape sau mai departe de anul 1760.

⁴² Pentru analiza extinsă a lexicului din acest text, vezi N. Iacob, *Limba și stilul Vulgatei de la Blaj 1760–1761*, în *Biblia Vulgata 1760*, vol.V, p.865–908.

și va pune grâul pre rând și orzul și mălaiul și odosul în marginile sale? (Is 28,25); Că nu cu hirăstae să va îmblăți **ghith**, nici roata carului preste cumin să va întoarce, ci cu varga să va îmblăți **ghith**, și cuminul cu toiagul. (Is 28,27); **miriță** (<lat. *myricē*, -ēs „tamarix”, „cătină roșie”): Că va fi ca **mirițele** în pustie și nu va vedea când va veni binele, ci va lăcui în seacetă în pustie, în pământ sărat și nelăcuit. (Ir 17,6); «Fugiți, mântuiți sufletele voastre; și veți fi ca **mirițele** în pustie!» (Ir 48,6); **olivă** (*olīva*, -ae „măslin”, dar și „măslină”) – Și să va lăsa într-însul ca strugurele și ca scuturarea **olivei** de doao sau trei **olive** în vârful ramului, sau patru au cinci în vârful ei rodirile ei”, zice Domnul, Dumnezeuul lui Israil. (Is 17,6); **olivet** „livadă de măslini” (<*olīvetum*, -ī „loc plantat cu măslini”): Că preste **oliveții** și smochinii care era în câmpii, Valanan Ghederiteanul, iară preste cămărilor de untdelemn, Ioas. (1Par 27,28); **paliur** (lat. *paliūrus*, -i) „specie de arbust cu ghimpi”: Cel ce e întru ei bun e ca **paliurul**, și care-i drept, ca spinele din gard. (Mi 74); **vux** „merișor” (<lat. *buxum*, -ī „merișor; arbore mereu verde, al cărui lemn este de culoare galben-alburie”): Da-voiu spre pustiire chedrul și spinul și mirha și lemnul de maslin; pune-voiu în pustie ceatină, ulmul și **vuxul** împreună. (Is 41,19).

Cuvinte care denumesc realități din domeniul faunei: **attac** „(un soi de) lăcustă” (<lat. *attacus*, -ī) – Trăbuie să mâncaț precum iaste cărăbușul, după fealiul său, **attacul** și ofiomacul și lăcusta, fieștecare după fealiul său. (Pr 11,22); **camelopardal** (lat. *camēopardalis*, -is „girafă”) – Aceasta-i jivina carea trebuie să mâncați: boul și oaie și capra, (2Lg 14,4)/ Cerbul și căprioara, bivolul, traghelaful, pigargul, urigul, **cămilopardalul**. (2Lg 14,5); **cherast** „șarpe veninos” (<lat. *cerastēs*, -ae „viperă cu corn”) – Fie Dan șarpe în cale și **cherast** în cărare, mușcând copitele calului, să cază călărețul lui îndărăpt. (Fc 49,17); **chign** (lat. *cygnus*, -ī „lebedă”) – adaptat după rostirea latinească: Și **chignul** și onocrotul și porfirionul, (Pr 11,18) și **țign** – adaptat după pronunțarea maghiară: Herodiul și **țign** și ivinul (2Lg 14,16); **dipsas** „șarpe veninos a cărui mușcătură provoacă o sete mortală” (<lat. *dipsas*, -adis) – Și povățuitorul tău au fost în pustia cea mare și groaznică în carea era șearpele arzând cu suflarea și scorpii și **dipsas** și nicidecum ape care au scos râuri din puiatră vârtoasă (2Lg 8,15); **grif** „monstru mitologic cu corp de leu, cu aripi, cap și gheare de vultur și urechi de cal” (lat. *gryps*, *grypis* sau *grypus*, -ī „grifon”) și **haliet** (lat. *alietus*) – Ceale necurate nu le mâncați, adecă pajora și **griful** și **halietul** (2Lg 14,12), Aceastea sânt care din paseri nu trăbuia să mâncaț și să vă feriț de eale: pagera și **griful** și **halietul** (Pr 11,13); **migale** „chițcan” (<lat. *mygalē*, -ēs) – **Migale** și hameleon și **stelliu** și șopârla și sobolul (Pr 11,30). Din această enumerare reținem și **stelliu** „(un fel de) șopârlă cu pete strălucitoare pe spate” (<lat. *stelliō*, -ōnis). Reduplicarea lui **l** plasează cuvântul în rândul celor cu adaptare parțială la sistemul limbii române; **milv** „uliu” (<lat. *mīlvus*, -ī): Și **milvul** și vulturul, după fealiul său (Pr 11,14); Ixionul și vulturul și **milvul** după fealiul său (2Lg 14,13); Și am rădicat ochii miei și am văzut: și iată doao muieri ieșind și Duhul în arepile lor. Și avea arepi ca arepile **milvului**. (Za 5,9); **onocrot** și **onocrotal** (lat. *onocrotalus*, -ī „pelican”): Și chignul și **onocrotul** și porfirionul (Pr 11,18); **Onocrotanul** și haradriul, fieștecare după fealiul său, și

pupăza și liliacul (2Lg 14,18); **orix, urig** (lat. *oryx, orygis* „gazelă”) și **pigarg** (lat. *pygargus*, *ī* „(o specie de) antilopă”) – Fiii tăi s-au lepădat, dormit-au în capul tuturor căilor, ca **orixul** încursat, plini de urgia Domnului, de certarea Dumnezeului tău (Is 51,20), Aceasta-i jivina carea trebuie să mâncați: boul și oaie și capra, (2Lg 14,4)/ Cerbul și căprioara, bivolul, traghelaful, **pigargul, urigul, cămilopardalul**. (2Lg 14,5).

Cuvinte care denumesc realități din *regnul mineral, fenomene ale naturii, relief, elemente cosmice* precum și *caracteristici ale acestora*: **afric** (lat. *africanus*, *-ī*, subînțeles *ventus* „vântul african de sud-vest, aducător de ploaie”): „Fiii omului, pune fața ta cătră calea austrului și picătorește spre **afric** și proorocește spre dumbera țarinii despre amiazăzi (Iz 20,46); **alt** „larg” (după lat. *altum*, *-i* „înălțime”, „adânc”, dar și „larg – largul mării”): *Înfîptu-m-am în noroiul adâncului și nu iaste stare. Venit-am în altul mării și vișorul m-au înecat*. (Ps 68,3); **aură**⁴³ „adiere”, „boare” (<lat. *aura*, *-ae* „adiere, vânt ușor, suflu, briză”; (prin gn.) „vânt”: *Și după mișcare, foc, nu în foc Domnul; și după foc, șuierare de aură suptire* (3Împ 19,12); **sulfur** (<lat. *sulphur*, *-uris* „pucioasă”; „substanță chimică, rezultată din combinarea sulfului cu un metal, cu un metaloid sau cu un radical organic” – *Lăcuiescă în sălașul lui soțiile lui, care nu ieste, presere-se în sălașul lui sulfur*. (Iov 18,15); **vapor** „abur” (<lat. *vapor*, *-ōris*) – *Înainte focului cuptoriului, vapor, și fumul focului să înalță; așa și înaintea sânelui, blăstămurile și ocărăle și amânânțerile* (Ecz 22,30).

Nu de puține ori traducătorii au optat, în mod firesc, pentru cuvinte care erau specifice ariei dialectale din care ei proveneau. Această atitudine permisivă față de regionalisme a favorizat pătrunderea în text a unor împrumuturi maghiare, fără a mai putea fi vorba aici de numărul mare de maghiarisme care ne întâmpină în traducerile din primele două secole ale scrisului românesc din Transilvania. Cele mai multe cuvinte de origine maghiară prezente în această versiune românească a *Bibliei* circulă până astăzi în Transilvania și în arii dialectale învecinate sau chiar sunt populare (*betșug*). Dintre elementele de origine maghiară sau formate în limba română pe baza unui cuvânt împrumutat din maghiară le reținem în primul rând pe acelea pentru care se înregistrează mai multe ocurențe în text⁴⁴: *acar, bășău, baștă, batâr, a (se) bâigui, a (se/-și) bănui* „a regreta”, „a (se) căi”, *betșug, a se biciului* (<mg. *becsülni*) „a evalua”; „a aprecia”, *bolând, bolânzește* (adv.),

⁴³ Folosirea cuvântului în acest loc este în legătură cu prezența lui în textul *Vulgatei*, putând fi considerat practic un împrumut, ceea ce nu exclude posibilitatea ca *aură* să fi fost popular în trecut. În legătură cu acest cuvânt Al. Ciorănescu (DER, p.63) susține că apare mai ales la poezii romantici și are aspect de italianism. Adaugă însă: „totuși pare să fi fost popular în trecut, deoarece se conservă în dialecte” (în aromân – *avră*, în meglenoromân – *aură*). Ca și în alte cazuri, poate fi vorba aici de o repunere a cuvântului în circulație, iar prezența cuvântului în *Vulgata* să îl motiveze o dată în plus pe traducător, latinist prin formație, pentru folosirea acestui cuvânt în locul sinonimului parțial, tot de origine latină, *vânt*.

⁴⁴ Pentru ocurențele acestor cuvinte, vezi *Indicele de cuvinte* (defalcat pe cărți biblice), în *Biblia Vulgata 1760*, passim.

bolânzie, dărab, dărăburit, dărăbuș, găzdac, găzdăcie, a încelui (din în- + celui <mg. csalni) „a înșela”, a (se) îngăzdăci (din în- + găzdac <mg. gazdág), mintean, modru, tău (Trans.) „lac”. Desigur că sunt și împrumuturi din maghiară pe care le întâlnim foarte rar sau chiar numai o singură dată în tot textul, ceea ce nu înseamnă că nu erau folosite în Transilvania, ci demonstrează tocmai atitudinea rezervată a acestor traducători față de elementul maghiar: **a bistătui** (<mg. biztat „asigură”) „a îndemna” – *Senaheriv asupra Iudei năvălind și pre Dumnezeu ceriului blăstămând, Ezechie bistătuieste norodul a nădăjdui în Domnul, de la care el cu laude și cu blăstămuri să sânguiaște a-l dezmanda.* (2Par rezum. cap.32); **ceapsă** (<mg. csápaza, srb. čepac) „bonetă purtată de fete sau numai de femei măritate” – [*Va lua Domnul!*] *Și oglindele și jolgiurile și ceapsele și haina cea suptire.* (Is 3,23); **cigă** (<mg. csiga) „scară în spirală” – *Ușea coastei din mijloc era în partea casei de-a dreapta, și prin cigă să suia la mijlocul casei ceii de cină și de la mijloc la al treilea.* (3Împ 6,8); **coh** (<mg. koh) „turnătorie”, „topitorie” – *Precum să cearcă în coh argintul și în cuptoriu aurul, așa să cearcă omul cu gura celui ce-l laudă. Inima necredinciosului cearcă ceale reale, iară inima dreaptă caută știința.* (Pl 27,21); **copos** „chel”, „spân” (<mg. kopasz) – *Și s-au suit de-acolo în Vethil. și suindu-să pre cale, prunci mici au ieșit din cetate și-l batjocoria, zicând: „Suie-te, coposule! Suie-te, coposule!”* (4Împ 2,23); **firiz**, în varianta **firez** (<mg. füresz) „ferăstrău de mână” – *Că legile noroadelor deșarte sânt, că lemnul din dumbravă îl taie, lucru de mâna meșterului cu firezu* (Ir 10,3); **hașmă** (aici) „un fel de ceapă cu bulbul compus, ca usturoiul, numită în unele regiuni vlašită sau vrașniță” (<mg. hagyma „ceapă”) – *Aducemu-ne aminte de peștii carii mâncam în Eghipt în dar; în minte ne vin crestaveții și peapinii și hașmeale și ceapele și aiul.* (Nm 11,5); **ir** (<mg. ír) „alifie pe care o prepară femeile la țară din diferite grăsimi, plante etc, folosită ca medicament sau preparat cosmetic” – *Că nice iarba, nice irul i-au vindecat, ci cu cuvântul Tău, Doamne, Cel ce vindecă toate.* (Înț 16,12). **irhă**, în varianta **iră**, (<mg. írha) „piele tăbăcită” intră în alcătuirea sintagmei **legătură de iră** „curea de piele”, aici cu referire la cureaua de jug – *Amar celor ce trageți nedreptatea în funile deșertăciunii și ca o legătură de iră, păcatul!* (Is 5,18), în *Vulgata* fiind *quasi vinculum plaustris*; **marfă** și în forma **marhă** (<mg. marha) „vită cornută, mai ales bou sau vacă”; (Prin gn.) „animal domestic”, „dobitoc” – *Și au venit al doile an și i-au zis: „Nu om ascunde de domnul nostru că, sfârșindu-să banii, marha împreună s-au sfârșit. Nici ascuns este ție că, afară de trupuri și de pământuri, nimică avem.* (Fc 47,18), dar și „sume de bani puse la păstrare”, după lat. *dēpositum*, -ī „bun depus”, „ceea ce se constituie în rezervă”, în sintagma **marfe puse** – *Atunci arhiereul au arătat aceastea a fi marfe puse și hrana văduvelor și a săracilor,* (2Mac 3,10); *Și preoții dinnaintea oltariului în odăjdii preoțești s-au aruncat și chema din ceriu pre Cel ce au pus leage pentru marfele puse, ca celor ce le pusease întregi să le păzască.* (2Mac 3,15); **pantlică** (<mg. pántlika) – *Ceprăzi și pantlice prin unghiurile contușilor ovreaii să puie, ca să-și aducă aminte de leagea lui Dumnezeu.* (Nm rezum. cap.15); *Grăiaște fiilor Israil și le vei zice să-ș facă prin unghiurile contoșilor, puind într-însele pantlice hiachinthine* (Nm 15,38);

potilat/pățilat (<mg. *potylolat*) „pânză fină sau voal pe care, de obicei, îl poartă pe cap femeile tinere de la țară și miresele” – *Pățilat au făcut și l-au vândut și brăul l-au dat hananeului*. (Pl 31,24); *prim/primură* (<mg. *prém*) „bandă dintr-o țesătură frumos lucrată sau din broderie, cu care se ornamează unele veșminte pe margini”, „bordură”, „ceapraz” – *Rătăcit-au orbii în ulițe, pângăritu-s-au în sânge, și când nu putea au ținut primurile sale*. (Tng 4,14); *târnaț* (<mg. *tornác*) „prispă (închisă cu scândură asemenea unui cerdac)”; „foișor” – *Și pridvor mai mare rătund, cu trei rânduri de pietri tăiate și cu un rându de chedru cioplit; ci și în târnațul casii Domnului dinlăuntru și în pridvorul casii*. (3Împ 7,12), putând însemna însă și „intrare”, „ogradă”: *Au trimis și au adus pre Ieremie din târnațul temniții și l-au dat lui Godolie, fiului Ahicam, fiului Safam, să între în casă și să lăcuiască întru norod*. (Ir 39,14); *Ci și a tuturor târnațelor care gândise și a jilțurilor prinprejur, spre vistieriile casii Domnului și spre vistieriile celor sfinte* (1Par 28,12); „*a tudumăni* (din *tudumană* <mg. *tudomány*), „a da de știre”, „a înștiința” – *De va fi boul împungătoriu de ieri și de alaltăieri și au tudumănit stăpânului său și nu l-au închis și va ucide bărbat sau muiare, și boul cu pietri să să împoaște, și pre stăpânul lui îl vor ucide*. (Iș 21,29); *zar* (<mg. *zér*) „mecanism de închidere a ușii, a unei porți etc.”, „broască”, „zăvor”: *Toate cetățile era întărite cu ziduri înalte și cu porți și cu zaruri, afară de nenumărate orașe, care nu avea număr*. (2Lg 3,5); *Și au făcut Vethoronul din Sus și Vethoronul din Jos, cetăți zidite, având porți și râteaze și zaruri* (2Par 8,5).

Pentru economia comunicării de față trebuie să ne limităm discuția numai la câteva aspecte pe care le-am considerat mai semnificative pentru lexicul acestei traduceri⁴⁵, în mod cert, nivelul cel mai spectaculos al textului, care va pune

---

⁴⁵ Interesantă este și situația slavonismelor din acest text. Este firesc, desigur, ca numărul acestora să fie redus într-o traducere după izvor latinesc, dar tradiția slavonă se dovedește suficient de puternică, astfel încât să impună în continuare unele slavonisme. Concluent în acest sens este raportul dintre verbele *a blagoslovi* și *a binecuvânta*. Lat. *benedicō, -ere* este echivalat atât prin *a blagoslovi* (<sl. *blagosloviti*), cât și prin *a binecuvânta*, creat pe terenul limbii române. Două aspecte ne interesează în privința acestor două verbe: întâi, raportul dintre ele la nivelul acestui text, al doilea, care este, în acest caz, modelul după care s-a creat *a binecuvânta* – e vorba despre faptul că unele dicționare (DA) înregistrează, în ordine, modelul grecesc (*eulogeîn*), slav (*blagosloviti*), latin (*benedicere*). Contrar așteptărilor, *a blagoslovi* este preferat de traducătorii *Vulgatei de la Blaj*, ceea ce înseamnă că tradiția îl impunea încă în defavoarea cuvântului format în limba română. Situația din câteva cărți biblice susține afirmația de mai sus: *a blagoslovi* are peste 60 de ocurențe în Fc, față de numai două ocurențe ale verbului *a binecuvânta*; în Iș, Pr, Nm, 2Lg este prezent numai *a blagoslovi*; în Ps raportul se schimbă în favoarea verbului format în limba română, acesta înregistrându-se de peste 40 de ori, față de 25 de ocurențe ale împrumutului slavon; situația este comparabilă în Tov, cu 24 de ocurențe înregistrate pentru *a binecuvânta*, față de 4 ale verbului *a blagoslovi*. În privința modelului urmat în realizarea formei compuse din *bine + cuvânta*, este firesc să considerăm că raportarea s-a făcut aici în primul rând la modelul latin din textul-sursă, însă ne miră faptul că în acest caz traducătorii sunt totuși în prea mică măsură influențați de modelul din *Vulgata* și prea mult sub influența tradiției slavone. Traducătorii analizează cuvântul calchiat în constituenții imediați, ceea ce favorizează apariția structurilor dislocate (*bine să se cuvinteaze* – Tov 8,9; *bine voi cuvânta* – Ps 15,7; 25,12; 33,2; 62,5; 144,1, 2; *bine e cuvântat* – Ps 17,47; 27,6; 30,22; 40,14; 65,20; 67,20, 36; 71,18, 19; 88,53; 105,48; 117,26; 123,6; 134,21; 143,1), așa cum se găsesc, cu un secol în urmă, în Ms.4389 și, mai târziu, în traducerea lui Samuil Micu și cum se folosesc uneori și astăzi (*Bine este cuvântat cel ce vine întru numele Domnului sau Doamne, bine te voi cuvânta în toate rugăciunile mele*).

oricând cu generozitate la dispoziția specialistului un inestimabil material de studiu.

Pentru oricine va deschide cu interes și cu bună-credință această carte va fi limpede că se află în fața unei reușite literare⁴⁶. Atâta vreme cât originalul după care se traduce nu mai este unul străin de firea limbii române (slavon sau grecesc), lucrul pare cu totul firesc, dar trebuie subliniat în mod aparte meritul traducătorilor de la 1760, pentru că au știut să îmbine cu măsură cerința de a adopta metoda literală de traducere, impusă de tradiție, cu libertatea limbii române de a urma drumul pe care își începuse devenirea ca limbă de cultură. Iată cum, într-un mod ce poate părea paradoxal, alegerea *Vulgatei* de către episcopul Petru Pavel Aron a făcut să avem astăzi în fața noastră poate cea mai reușită transpunere a *Bibliei* în

---

Trebuie să subliniem faptul că întâlnim extrem de rar în acest text slavonisme a căror circulație se restrânsese din secolul al XVII-lea sau chiar nu mai erau în uz în secolul al XVIII-lea: *usnă* (<sl. *ustina* „buză”) „buză”; „gură”; (Prin ext.) „glas”, „viers”; *a se blăzni* (<sl. *blazniti* „a înșela”) „a (se) corupe”; „a (se) abate”; „a (se) ispiti”; *a steji/a stăji* (<sl. *sutežati*) „a (se) grăbi”, „a impune cuiva să acționeze repede”, „a presa”; *a se văznesi* (<sl. *viznesti*) „a se considera într-un anume fel, semețindu-se”.

⁴⁶ Fragmentele citate până acum din traducerea lui Petru Pavel Aron, comparate de fiecare dată cu pasajele din alte versiuni ale textului biblic, precum și cele care urmează dezvăluie un stil elegant și rafinat al traducerii de la 1760, o expresivitate care vine din întrebuițarea cuvintelor cu sensurile lor concrete, fără ca acestea să fi cunoscut devieri semnificative, în special abstractizări semantice, care, deși în spiritul firesc al evoluției oricărei limbi literare, îl îndepărtează pe cititor de semnificațiile originare ale textului biblic. Este aici expresivitatea pură, izvorâtă din limba populară, în cazul *Vulgatei de la Blaj*, din limba vorbită la mijlocul secolului al XVIII-lea la nord de linia Mureșului:

Biblia Vulgata 1760
Cartea Iuditei Cap 16

Anania 2001

8. Că n-au căzut cel tare a lor de tineri, nici fiii lui Titan l-au lovit, nici nalții uriași s-au pus împotriva lui, ci Iudith, fata lui Merari, în frumsețea feții sale l-au slobonogit.

6. Căci viteazul lor n'a căzut sub mână de tineri voinici,
nu fiii Titanilor l-au lovit
și nu uriași l-au copleșit,
ci Iudith, fiica lui Merari,
care l-a amorțit cu mândrețea chipului ei.

9. Că s-au dezbrăcat de văjmântul văduvirii și s-au îmbrăcat în văjmântul veseliei, în săltarea fiilor Israil.

7. Haina de văduvă și-a dezbrăcat-o
ca să-i înalțe pe oropșiții lui Israel,
fața și-a uns-o cu balsam,

10. Uns-au fața sa cu unsoare, și ș-au legat steblele sale cu mitra, luat-au contoșu nou spre înșelarea lui.

8. părul și l-a strâns cu o panglică
și cu vestmânt de in s'a îmbrăcat
ca să-l ademenească.

11. Încălțămintele ei i-au răpit ochii lui, frumsețea ei rob i-au făcut sufletul lui, tăiatu-i-a cu sabie cerbicea lui.

9. Cu sandalele i-a luat ochii,
cu mândrețea i-a robit inima
și cu paloșul i-a tăiat capul.

12. Îngrozitu-s-au persii de starea ei și medii de îndrăznirea ei.

10. Perșii s'au îngrozit de îndrăzneala ei
și Mezii de curajul ei.

Pentru o comparație *in extenso*, vezi **Anexele 1–6**.

limba română, până la realizările moderne, dar aceeași alegere a determinat nedreapta ei rămânere în uitare. Deopotrivă șansă și neșansă pentru cultura românească!⁴⁷ Este acum de datoria noastră să-l așezăm pe episcopul Petru Pavel Aron între cei care au trudit la „făcerea” *Bibliei* în limba română, iar începutul s-a făcut deja prin ediția princeps a acestei traduceri: ***Biblia Vulgata. Blaj 1760–1761, Vol. I–V, Editura Academiei Române, București, 2005.***

---

⁴⁷ Istoria este cu adevărat imprevizibilă și ceea ce nu a fost să fie la 1760, chiar la debutul școlii biblistice a Blajului iluminist, avea să se întâmple după numai trei decenii și jumătate, când a doua traducere integrală a *Bibliei* care se năștea la Blaj, *Biblia lui Samuil Micu*, începea o glorioasă ascensiune, care a culminat cu consacrarea ei drept *Biblie națională a românilor* prin reproducerea textului de la 1795, cu modificări minore, în *Biblia* sinodală de la București, din 1914.

Sigle și abrevieri

- Anania 2001 *Biblia sau Sfânta Scriptură*. Ediție jubiliară a Sfântului Sinod. Tipărită cu binecuvântarea și prefața Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001.
- V. Arvinte, NORMELE (1688) *Arvinte, V., Normele limbii literare în Biblia de la București (1688)*, în vol. *Biblia 1688*, I, Text stabilit și îngrijire editorială de V. Arvinte și I. Caproșu, Volum întocmit de V. Arvinte, I. Caproșu, Al. Gafton, Laura Manea, Editura Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 2001.
- B1688 *Biblia 1688*. Text stabilit și îngrijire editorială de Vasile Arvinte și Ioan Caproșu, vol. I–II, Editura Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 2001.
- Biblia Vulgata 1760* *Biblia Vulgata. Blaj 1760–1761*, Vol. I–V, Editura Academiei Române, București, 2005.
- B1795 *Biblia de la Blaj (1795)*, ediție jubiliară. Cu binecuvântarea Î.P.S. Lucian Mureșan, mitropolitul Bisericii Române Unite, Roma, 2000 (ediție realizată sub înaltul patronaj al P.S. Virgil Bercea, episcopul Eparhiei Române Unite de Oradea și sub egida științifică a Academiei Române, Institutul de Istorie – Cluj-Napoca; coordonatorul ediției I. Chindriș).
- B1856–1858 (A. Șaguna) *Biblia adecă Dumnezeiasca Scriptură a Legii cei Vechi și a cei Noao, după originalul celor șeptezeci și doi de tâlcuitori din Alexandria, tipărită în zilele Preainălțatului nostru împărat Franțisc Iosif I, supt priveghiarea și binecuvântarea preasfințitului domn Andreiu baron de Șaguna, dreptcredinciosul episcop al Bisericeii Greco-Răsăritene Ortodoxe în Marele Principat al Ardealului, comander al Ordinului Leopoldin cesaro.reg. austriac și sfetnic dinlăuntru de stat al Maiestății Sale Chesaro-Regești Apostolice. Sibiu, cu tiparul și cu chieltuiala tipografiei de la Episcopia dreptcredincioasă Răsăriteană din Ardeal, la anul domnului 1856–1858.*
- B1914 *Biblia, adică Dumnezeasca Scriptură a legii vechi și a celei nouă, tipărită în zilele Majestății Sale Carol I, regele României, în al 49 an de*

- slăvită domnie. Ediția Sfântului Sinod, București, Tipografia cărților Bisericești, 1914.
- I. Chindriș, *Secolele*
Chindriș, Ioan, *Secolele Bibliei de la Blaj*, în vol. *Cultură și societate în contextul Școlii Ardelene*, Cluj-Napoca, 2001, p.225–351.
- Al. Ciorănescu, DER
Ciorănescu, Alexandru, *Dicționarul etimologic al limbii române*, ediție îngrijită și traducere din limba spaniolă de Tudora Șandru Mehedinți și Magdalena Popescu Marin, Editura Saeculum I.O., București, 2002.
- Ovid Densusianu, ILR, II
Densusianu, Ovid, *Istoria limbii române*, ediție îngrijită [și traducere în limba română] de J. Byck, vol. II, *Secolul al XVI-lea*, Editura Științifică, București, 1961.
- C. Dimitriu, TG, I
Dimitriu, Corneliu, *Tratat de gramatică a limbii române. Morfologia*, Iași, 1999.
- DA
Dicționarul limbii române, tomul I, partea I, A-B, București, 1913; tomul I, partea a II-a, C, București, 1940; tomul I, partea a III-a, D-De, București, 1949; tomul II, partea I, F-I, București, 1934; tomul II, partea a II-a, J-Lacustru, București, 1937, Ladă-Lepăda, București, 1940, Lepăda-Lojniță, București, 1940.
- I. Gheție, BDRL
Gheție, Ion, *Baza dialectală a românei literare*, Editura Academiei Române, București, 1975.
- N. Iacob, *Limbajul biblic*, I, II
Iacob, Niculina, *Limbajul biblic românesc (1640-1800)*, vol. I-II, Editura Universității Suceava, 2001 (Vol. I: *Aspecte ale evoluției limbii române literare până la 1840*, vol. al II-lea: *Biblia de la Blaj – text de referință în tradiția biblică românească*).
- ILRL Epoca veche (1532-1780)*, Vol.I
Istoria limbii române literare. Vol.I. Epoca veche (1532-1780), coordonator Ion Gheție, Editura Academiei Române, București, 1997.
- Grigore Maior, *ILV/Lexicon*, I, II
Maior, Grigore, *Institutiones linguae valachicae și. Lexicon compendiarum latino-valachicum*, vol. I – II. Ediție, studiu introductiv, note și indice de Alin-Mihai Gherman, cuvânt înainte și rezumat de Iacob Mârza, Alba Iulia, 2001.
- Ms.4389
Manuscrisul românesc 4389, Biblioteca Academiei Române, cuprinzând a doua traducere din secolul al XVII-lea a *Vechiului Testament* în limba română, realizată, probabil, de Daniil Andrean Panoneanu.

Abrevieri la cărțile Bibliei

Vechiul Testament

Fc	Cartea Facerii
Iș	Cartea ieșirii
Pr	Cartea preoții
Nm	Cartea numerilor
2 Lg	Cartea 2 leage
Jos	Cartea lui Iosue
Jd	Cartea judecătorilor
Rt	Cartea Ruth
1 Sm	Cartea dintâiu a lui Samuil, careia noi întâie a împăraților o numim
2 Sm	Cartea a doao a lui Samuil, careia noi a doao a împăraților o zicem
3 Împ	Cartea împăraților a treia, după ovreai întâie a lui Malahie
4 Împ	Cartea împăraților a patra, după ovreai a lui Malahie a doao
1 Par	Cartea 1 paralipomenon
2 Par	Cartea a doao paralipomenon
Ezr	Cartea întâie Ezdrei
Ne	Cartea lui Neemie, careia și a Ezdrei a doao să zice
Tov	Cartea lui Tovie
Idt	Cartea lui Iiudith
Est	Cartea Esthir
Iov	Cartea lui Iov
Ps	Cartea psalmilor
Pl	Cartea pildelor
Ecl	Cartea Eccliazistului
Cânt	Cântarea lui Solomon
Înț	Cartea înțelepciunii
Ecz	Spre eccliazistul Isus, fiul lui Sirah. Eccliazisticul
Is	Prorocia lui Isaie
Ir	Prorocia Ieremii

Tng	Threni, adecă Tânguirile lui Ieremie prorocului
Vr	Prorocia lui Varuh
Iz	Prorocia lui Iezechiil
Dn	Prorocia lui Daniil
Os	Prorocia lui Osie
Ioil	Prorocia lui Ioil
Am	Prorocia lui Amos
Avd	Prorocia lui Avdie
Iona	Prorocia Ionei
Mi	Prorocia lui Mihei
Naum	Prorocia lui Naum
Avc	Prorocia lui Avacuc
Sof	Prorocia lui Sofonie
Ag	Prorocia lui Agghei
Za	Prorocia lui Zaharie
Mal	Prorocia lui Malahie
1 Mac	Cartea dintâiu a Macaveilor
2 Mac	Cartea a doao a Macaveilor
Man	Rugăciunea lui Manasie, împăratului Iudei, când rob să ținea în Vavilon
3 Ezr	Cartea Ezdrii a treia
4 Ezr	Cartea Ezdrii a patra

Noul Testament

Mt	Evanghelia de la Matei
Mc	Evanghelia de la Marcu
Lc	Evanghelia de la Luca
In	Evanghelia de la Ioan

Anexa 1 – Cartea ieșirii

B1688⁴⁸
Cap 20

B1795⁴⁹

*Biblia Vulgata 1760*⁵⁰

Anania 2001⁵¹

Moisi, auzind de la Domnul ceale zece porunci, le vestește norodului și poruncește să se facă oltariu de pământ sau de pietri necioplite, la care să nu să suie pre treapte.

Îngerul în locul lui Dumnezeu din muntele Sinai tot norodului zece porunci vestește, ci acesta prin Moisi a i să vesti poruncile lui Dumnezeu alege. Moisi mângâie norodul și de pământ au din pietri cioplite oltariu a să face i să poruncește, la carele să nu fie prin treapte a să sui.

1. Și grăi Domnul toate cuvintele acestea cătră Móisi, zicând:

2. „Eu sânt Domnul Dumnezăul tău, cela ce te-am scos pre tine den pământul Eghípetului, den casa robiei.

1. Și au grăit Domnul toate cuvintele acestea, zicând:

2. „Eu sânt Domnul Dumnezeuul tău, Cel ce te-am scos din pământul Eghiptului, din casa robiei.

1. Și au grăit Domnul toate cuvintele acestea:

2 * „Eu sânt Domnul, Dumnezeuul tău, Carele te-am scos din pământul Eghiptului, din casa robiei.

1. Grăit-a Domnul toate cuvintele acestea, zicând:

„Eu sunt Domnul, Dumnezeuul tău, Cel ce te-a scos din țara Egiptului, din casa robiei.

⁴⁸ Pentru **B1688** textele au fost preluate (cu modificările impuse de noile norme ortografice) din *Biblia 1688*. Text stabilit și îngrijire editorială de Vasile Arvinte și Ioan Caproșu, vol. I-II, Editura Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 2001.

⁴⁹ Pentru **B1795** au fost preluate textele din *Biblia de la Blaj (1795)*, ediție jubiliară. Cu binecuvântarea Î.P.S. Lucian Mureșan, mitropolitul Bisericii Române Unite, Roma, 2000 (ediție realizată sub înaltul patronaj al P.S. Virgil Bercea, episcopul Eparhiei Române Unite de Oradea și sub egida științifică a Academiei Române, Institutul de Istorie – Cluj-Napoca; coordonatorul ediției I. Chindriș).

⁵⁰ Pentru *Biblia Vulgata 1760* textele au fost preluate din *Biblia Vulgata. Blaj 1760–1761*, Vol. I-V, Cuvânt înainte de Acad. Eugen Simion, Editura Academiei Române, București, 2005; editor coordonator I. Chindriș).

⁵¹ Pentru **Anania 2001** textele au fost preluate din *Biblia sau Sfânta Scriptură*. Ediție jubiliară a Sfântului Sinod. Tipărită cu binecuvântarea și prefața Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001.

3. Să nu fie ție alți dumnezei afară de Mine!

4. Să nu faci ție chip cioplit, nice la toată asemănarea den câte sânt în ceriu, sus, și den câte sânt pre pământ, jos, și câte-s în apă, supt pământ.

5. Să nu te închini lor, nice să slujești lor, căce că eu sânt Domnul Dumnezăul tău, Dumnezău răvnitoriu, dând păcatele părinților pre feciori până la al treilea și al patrulea neam, celor ce urăscu pre mine.

7. Să nu iai numele Domnului Dumnezăului tău în deșert, pentru că nu va curăți Domnul pre cela ce va lua numele lui în deșert.

10. Iară a șaptea zi, sâmbăta Domnului Dumnezăului tău, să nu faci într-însa tot lucrul, tu și feciorul tău, și fata ta, sluga ta, și slujnica ta, boul tău, și înjugătorul tău, și tot dobitocul tău, și cel nimearnic ce lăcuiaște cu tine.

3. Să nu aiibi alți dumnezei afară de Mine*.

4.* Să nu faci ție chip cioplit, nici asemănarea vreunui lucru, din câte sânt în ceriu sus, și din câte sânt pre pământ jos, și din câte sânt în ape supt pământ.

5. Să nu te închini acelora, și să nu slujești lor, că Eu sânt Domnul Dumnezeul tău. Dumnezeu răvnitoriu, Cel ce răsplătesc păcatele părinților în fii până la al treilea, și până la al patra neam, celor ce Mă urăsc pre Mine.

7.* Să nu iai numele Domnului Dumnezeului tău în deșert, că nu va lăsa Domnul nepedepsit pre cel ce va lua numele Lui în deșert.

10. Iară zioa a șaptea easte sâmbăta Domnului Dumnezeului tău, să nu faci într-aceaea nici un lucru, nici tu, nici feciorul tău, nici fata ta, nici sluga ta, nici slujnica ta, nici boul tău, nici asinul tău și nici un dobitoc al tău, nici veneticul cel ce lăcuiaște cu tine.

3. Nu vei avea dumnezei streini înaintea Mea!*

4. *Nu-ți vei face chip cioplit, nici toată asemănarea care iaste în ceriu sus și carea pre pământ jos, nici a celor ce sânt în ape supt pământ!

5. Nu te vei închina lor, nici le vei cinsti; Eu sânt Domnul, Dumnezeul tău cel tare și răvnitoriu, cercetând nedreptatea părinților spre fii până la a triia și la a patra rudenia a celora ce M-au urât,

7. *Nu vei lua numele Domnului, Dumnezeului tău, în deșert, că nu va lăsa Domnul necertat pre acela carele va lua numele Domnului, Dumnezeului său, în zădar.

10. Iară a șaptea zi sâmbăta Domnului, Dumnezeului tău, iaste; nu vei face tot lucrul în ea, tu și feciorul tău și fecioara ta, sluga ta și slujnica ta, dobitocul tău și veneticul carele iaste între porțile tale.

3. Să nu ai alți dumnezei afară de Mine.

4. Să nu-ți faci chip cioplit, și nici vreo asemănare cu ceva din câte sunt în cer, acolo sus, ori din câte sunt pe pământ, aicea jos, ori din câte sunt în apele de sub pământ.

5. Să nu te închini lor, și nici să le slujești; că Eu, Domnul, Dumnezeul tău, Eu sunt un Dumnezeu gelos, Cel ce vina părinților o dă pe seama copiilor până la al treilea și-al patrulea neam pentru cei ce Mă urăsc,

7. Să nu iei numele Domnului, Dumnezeului tău, în deșert că nu va lăsa Domnul nepedepsit pe cel ce ia în deșert numele Lui.

10. dar ziua a șaptea este odihna Domnului, Dumnezeului tău; în ea să nu faci nici o muncă, nici tu, nici fiul tău, nici fiica ta, nici sluga ta, nici slujnica ta, nici boul tău, nici asinul tău, nici orice dobitoc al tău, nici străinul ce poposește la tine,

12. Cinsteaște pre tată-tău și pre muma-ta, pentru ca să îți să faci ție bine și delungat de ani să te faci pre pământul cel bun, carele Domnuș Dumnezăul tău dă ție.

13. Să nu ucizi!

14. Să nu preacurvești!

15. Să nu furi!

12.* Cinsteaște pre tatăl tău și pre mumă-ta, ca să-ți fie ție bine și să trăiești mult pre pământul cel bun, care Domnul Dumnezeul tău ți-l dă ție.

13.* Să nu ucizi.

14. Să nu preacurvești.

15.* Să nu furi.

12. *Cinstește pre tatăl tău și pre mumă-ta, să aibi zile multe pre pământul carele Domnul, Dumnezeul tău, va da ție!

13. *Nu ucide!

14. Nu curvi!

15. Nu fura!

12. Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, ca să-ți fie ție bine și să trăiești ani mulți pe pământul pe care Domnul Dumnezeul tău ți-l va da.

13. Să nu ucizi.

14. Să nu te desfrânezi.

15. Să nu furi.

Anexa 2 – Cartea preoțiilor

B1688

Cap 11

B1795

Biblia Vulgata 1760

Anania 2001

Deschilinirea dobitoacelor celor curate din ceale necurate Și folosul lor; să fie sfinți fiii lui Israil, ca și Domnul.

Deschilinirea jivinilor celor curate de câtră ceale necurate și slujba lor; să-i fie sfinți fiii lui Israil ca și Domnul.

1. Și grăi Domnul către Móisi și către Aarón zicând:
2. „Grăiți fiilor lui Israil zicând: «Acestea-s dobitoacele carele veți mânca den toate dobitoacele ce-s pre pământ:
3. Tot dobitocul cu unghie îngemănată și unghi unghind a doao copite și scoțând rumegătură între dobitoace acestea veți mânca.
4. Însă dentra-acestea nu veți mânca den ceale ce nu aduc rumegătură și den ceale ce nu-s despicate la copite și unghiescu unghi: cămila, pentru că nu aduce rumegătură, aceasta copita nu-i iaste despicață; necurată e aceasta voao.
5. Și ariciul, căce nu aduce rumegătura, acesta și la copita

1. Și au grăit Domnul către Moisi și către Aaron, zicând:
2. „Grăiți fiilor lui Israil, zicând: *«Acestea sânt dobitoacele care le veți mânca din toate dobitoacele ceale de pre pământ.
3. Tot dobitocul cu unghia despicață și care are despărțite unghile în doao copite și care rumegă întră dobitoace, acestea veți mânca.
4. Însă acestea nu le veți mânca din ceale ce rumegă, și din ceale ce au unghile despărțite, cămila pentru că rumegă, iară unghia nu o are despicață, aceasta necurată easte voao.
5. Și hirogrilionul, că rumegă, iară unghia nu are despărțită,

- 1. Și au grăit Domnul către Moisi și Aaron, zicând:**
- 2 „Ziceți fiilor Israil: «*Acestea sânt jivinile care trăbuie să mâncaț din toate jivinile pământului:**
- 3. Tot ce are unghie despărțită și rumăgă între dobitoace veți mânca.**
- 4. Iară orice rumegă și are unghie ce nu o desparte, ca cămila și altele, nu veți mânca și între necurate îl veți socoti.**
- 5. Hierogrinul, care rumegă și unghia nu împarte, necurat**

1. Și a grăit Domnul către Moise și Aaron, zicând:
2. „Grăiți către fiii lui Israel și spuneți-le:
- Iată animalele pe care le puteți mânca, din toate dobitoacele care sunt pe pământ:
3. Puteți mânca orice animal cu unghia despicață și care are copita despărțită'n două și își rumegă mîncarea.
4. Dar și din cele ce rumegă sau din cele ce-și au unghia despicață sau copita despărțită'n două nu le veți mânca pe acestea: cămila, pentru că ea rumegă, dar copita n'o are despicață; aceasta e necurată
5. iepurele de stâncă rumegă, dar laba n'o are despicață;

nu e despicat; necurat voao acesta.

6. Și iepurile, căce nu aduce rumăgătură, acesta și la copită nu e despicat; necurat voao acesta.

7. Și pre porcu, căce are copită despicată, acesta și unghiiaste unghi de copită și acesta nu scoate rumăgătură; necurat acesta voao.

8. Den cămurile lor să nu mâncați și den mortăciunile lor să nu vă atingeți; necurate acestea voao.

9. Și acestea veț mânca: den toate câte-s în apă, toate câte sânt la eale aripi și solzi, în ape, și în mări, și-n păraie; acealea veț mânca.

10. Și toate câte nu-s la dânsel dânsel aripi, nici solzi, în ape, în mări, și în păraie, den toate câte scot apele și den tot sufletul viu den apă, urăciune iaste și urăciuni să fie voao.

11. Den cămurile lor să nu mâncați și de morăciunile lor să vă scârbiț.

12. Și toate câte nu-s la dânsel

necurată easte voao aceasta.

6. Și iepurile, că rumegă, iară unghii nu o are despărțită, necurat easte voao acesta.

7.* Și porcul, că are unghii despărțită și desparte unghile copitei, iară nu rumegă, necurat easte acesta voao.

8. Din cămurile lor să nu mâncați, și de mortăciunile lor să nu vă atingeți, necurate aceastea voao.

9. Și acestea veți mânca din toate ceale ce sânt în apă: toate la câte sânt aripi și solzi, în ape și în mări și în râuri, acealea veți mânca.

10. Și toate la câte nu sânt aripi, nici solzi, în ape, și în mări, și în râuri, din toate ceale ce le scot apele, și din tot sufletul viu care easte în apă, spurcăciune easte și spurcăciuni vor fi voao.

11. Din cămurile lor să nu mâncați, și de mortăciunile lor să vă scârbiți.

12. Și toate la care nu sânt aripi,

iaste.

6. Și iepurile, că și el rumegă, iară unghia nu desparte;

7. *Și porcul, carele despărțind unghia, nu rumegă.

8. Cămurile acestora nu le veț mânca, nice stârvurile le veț atinge, că necurate sânt voao.

9. Aceastea sânt care să nasc în apă și a le mânca slobod iaste: tot ce are arepi și solzi, în mări, în râuri și bălți, veți mânca.

10. Iară orice nu are arepi și solzi, din ceale ce să mișcă în apă și trăiesc, pângărit va fi voao,

11. Și spurcat va fi; cămurile lor nu le veț mânca și de mortăciune vă veț feri.

12. Toate care nu au arepi și

acesta este necurat pentru voi;

6. iepurile de câmp rumegă, dar laba n' o are despicată; acesta este necurat pentru voi;

7. porcul are unghia despicată și copita despărțită'n două, dar nu rumegă; acesta este necurat pentru voi;

8. din carnea acestora să nu mâncați și de stârvurile lor să nu vă atingeți, căci acestea sunt necurate pentru voi.

9. Iată acum viețuitoarele care sunt în apă și din care puteți mânca: din toate câte au aripi și solzi, fie că sunt în râuri, în mări sau în bălți, din acestea puteți mânca;

10. dar toate câte nu au aripi și solzi și care sunt în ape – mări sau râuri – tot ceea ce puiesc apele și mișună ca vietăți prin ape,

11. spurcate sunt și spurcate să vă fie: din carnea lor să nu mâncați și de stârvurile lor să vă fie greață.

12. Toate vietățile din ape, care

âripi, nice solzi, den câte-s în ape, urâciune acestea să fie voao.

13. Și acestea să le urâți den zburătoare și nu se vor mânca, scârbe sânt: vulturul, și gripsorul, și vulturul de mare.

nici solzi, din câte sânt în ape, spurcăciune să fie acestea voao.

13. Și din ceale zburătoare, de acestea să vă scârbiți și să nu mâncați, că spurcăciune easte: vulturul și gripa și alietul de mare.

solzi în apă pângărite vor fi.

13. Acestea sânt care din paseri nu trăbuia să mâncaț și să vă feriț de eale: pagera și griful și halietul .

n'au aripi și solzi, spurcăciuni să vă fie.

13. Dintre păsări, de acestea să vă fie greață și din ele să nu mâncați, fiindcă sunt spurcate: vulturul, zgriptorul și vulturul-de-mare.

Anexa 3 – Cartea Iuditei

B1688 Cap 16

B1795

Biblia Vulgata 1760

Anania 2001

Cântarea de biruință a Iuditei. Viind norodul în Ierusalim, aduce arderi cu mulțămită. Iudit moare plină de zile, iară jidovii zioa biruinții aceștii întră sărbătorile ceale sfinte o prăznuiesc totdeauna.

Cântecul Iuditei pentru biruința. Vine norodul în Ierusalim, arderi cu mulțămită a aduce. Și, mai pre urmă, Iudith plină de zile moare. Și zioa aceștii biruințe pururea între zilele ceale sfinte la ovreai să prăznuiaște.

1. Și zise Iudith: „Începeți Dumnezăului meu cu tâmpene, cântați Domnului meu cu țimbale, împreunați lui cântare și laudă, înălțați și chemați numele lui!

1. Și au zis Iudit: „Începeți Dumnezeului meu, cu timpine, cântați Domnului meu cu chimvale, împreunați Lui cântare și laudă înălțiți și chemați numele Lui!

2. Că Dumnezău iaste cel ce zdrobește războaiele, căci în taberile lui, în mijlocul norodului, mă scoase den mâna celor ce mă gonesc.

2. Că Dumnezeu easte Cel ce sfarmă războaiele, că în taberile Lui, în mijlocul norodului, m-au scos din mâna celor ce mă gonesc.

3. Veni Asúr den munți de la crivăț, veni cu 10000 de mii ale puterii lui, căroră mulțimea lor au astupat păraiele și mulțimea lor au acoperit dealurile.

3. Venit-au Asur din munți de la miazănoapte, venit-au cu zeci de mii de mii ale puterii sale, a căroră mulțme au astupat văle ș mulțmea lor au acoperit dealurile.

1. Atunci au cântat cântecul acesta Iudith, zicând:

2. „Începeți Domnului în dobe, cântați Domnului în chimvale, viersuiți Lui psalm nou din oltariu și chemați numele Lui!

3. Domnul cel ce sfaramă războaiele, Domnul e numele Lui.

4. Care ș-au pus tabăra în mijlocul norodului Său, ca să ne apuce din mâna tuturor nepriiatinilor noștri,

5. Venit-au Assur din munții de la miazănoapte întru mulțimea țării sale, a căruia mulțimea au astupat răpegiunile, și caii lor au acoperit vălile.

1. Și a zis Iudita: „Începeți Dumnezeului meu cântare'n timpane, cântați-I Domnului în țimbale, împlețiți-I psalm și cântare, înălțați-L și cântați-I numele!
2. Că Domnul e Dumnezeu Ce zdrobește războaie, că tabăra Și-a pus-o în mijlocul poporului, El m'a smuls din mâinile prigonitorilor mei.

3. Venit-a Asurul din munții miazănoptii, venit-a cu miriadele oștirii sale; mulțimea lor stăvilea puhoaiete, caii lor acopereau colinele.

4. Zise să arză hotarale mele, și pre tinerii miei să-i omoară cu sabie, și cei sugători să-i puie la pământ, și pruncii miei să-i puie la pradă, și fecioarele mele să le prade. Domnul atotțitorul defăimă pre ei cu mână de fâmeaie,

5. Pentru că nu căzu cel tare de tineri, nici fii vârtucioși l-au lovit pre el, nici nalți uriași să rădicară asupra lui, ce Iudith, fata lui Merari, cu frumusețele feții ei slăbi pre el.

6. Pentru că să dez[bră]că de îmbrăcăminte văduviei ei, spre înălțarea celor ce-i durea în Israil, uns-au fața ei cu miros, și legă părul ei cu mitră, și luo veșmânt de in, spre amăgirea lui.

4. Zis-au să arză hotarale mele, și pre tinerii miei să-i omoară cu sabie, și pre cei sugători să-i trântescă de pământ, și pre pruncii miei să-i prade, și pre fecioarele mele să le jefuiască. Iară Domnul Atotțitorul i-au oborât pre ei cu mână de muiare.

5. Că nu au căzut cel tare de voinici, nici fiii puterii l-au bătut pre el, nici înalți uriași s-au rădicat asupra lui, ci Iudit, fata lui Merari, cu frumusețele feții sale l-au slăbit pre el.

6. Că s-au dezbrăcat de îmbrăcăminte văduviei sale, ca să înalță pre israilteanii cei năcăjiți, uns-au fața sa cu mir și și-au legat părul său cu mitră și și-au luat veșmânt de in ca să-l amăgească pre el.

6. Zis-au că va aprinde hotarele mele, pre tinerii miei că-i va ucide cu sabia, mititeii miei că-i va da spre pradă și vergurile spre robie.

7. Iară Domnul Atotputearnicul l-au pedepsit și l-au dat în mână de fâmeie și l-au pătruns.

8. Că n-au căzut cel tare a lor de tineri, nici fiii lui Titan l-au lovit, nici nalții uriași s-au pus împotriva lui, ci Iudith, fata lui Merari, în frumusețea feții sale l-au slobonogit.

9. Că s-au dezbrăcat de văjmântul văduvirii și s-au îmbrăcat în văjmântul veselii, în săltarea fiilor Israil.

10. Uns-au fața sa cu unsoare, și ș-au legat stebtele sale cu mitra, luat-au contoșu nou spre înșelarea lui.

4. Și se vorbeau să-mi pârjolească țara, pe tinerii mei să-i treacă prin sabie, pe pruncii mei să-i arunce pământului, pe copiii mei să-i facă de pradă, fecioarele mele să fie răpite.

5. Dar Domnul Atotputernic i-a împins înapoi prin mâna unei femei.

6. Căci viteazul lor n'a căzut sub mână de tineri voinici, nu fiii Titanilor l-au lovit și nu uriași l-au copleșit, ci Iudita, fiica lui Merari, care l-a amorțit cu mândrețea chipului ei.

7. Haina de văduvă și-a dezbrăcat-o ca să-i înalțe pe oropsiții lui Israil,

fața și-a uns-o cu balsam, 8. părul și l-a strâns cu o panglică și cu vestmânt de in s'a îmbrăcat ca să-l ademenească.

7. Călțunul ei hrăpi ochiul lui, și frumusețele ei robi sufletul lui, trecu sabia prin gâtul lui.

8. Îngroziră-să persii de cutezarea ei, și midii de îndârjirea ei să turburată.

9. Atuncea clicuiră cei smeriți ai miei, și strigară cei neputincioși ai miei, și să spăimântară, înălțară glasul lor, și să înfrânseră.

7. Călțunii ei răpiră ochii lui, și frumusețele ei robiră sufletul lui, trecut-au sabia prin grumazul lui.

8. Îngrozitu-s-au persii de cutezarea ei, și midii de îndrăznirea ei s-au turburat.

9. Atunci, au strigat cei smeriți ai miei, și s-au temut cei neputincioși ai miei și s-au spăimântat, înălțat-au glasul lor și au fugit.

11. Încălțămintele ei i-au răpit ochii lui, frumusețea ei rob i-au făcut sufletul lui, tăiatu-i-au cu sabie cerbicea lui.

12. Îngrozitu-s-au persii de starea ei și medii de îndrăznirea ei.

13. Atunci au urlat taberile assirilor, când s-au arătat smeriții miei, uscați de seate.

9. Cu sandalele i-a luat ochii, cu mândrețea i-a robit inima și cu paloșul i-a tăiat capul.

10. Perșii s'au îngrozit de îndrăzneala ei și Mezii de curajul ei.

11. Atunci umiliții mei au chiuit, iar ceilalți au fost cuprinși de frică; sărmanii mei băteau din palme, iar ceilalți se scuturau de groază; unii strigau umplând văzduhul, ceilalți fugeau mâncând pământul.

Anexa 4 – Cartea lui Iov

B1688
Cap 2

B1795

Biblia Vulgata 1760

Anania 2001

Diiavolul, dobândind slobozenie de la Dumnezeu, loveaște pre Iov cu bubă rea foarte, pre carele și muierea lui îl provozaște. Iară trei priiatini ai lui, cercetându-l și fiindu-le milă de el, în șapte zile tăcând au șezut lângă el.

Satan, dobândind de la Dumnezeu slobozenie, loveaște pre Iov cu bubă rea foarte, pre carele și muierea lui îl provozaște. Iară trei ai lui priiatini cercetându-l, în șapte zile împreună, fiindu-le milă, cu el pre pământ tăcuș sed.

1. Și fu ca ziua aceasta, și veniră îngerii lui Dumnezeu a sta înaintea Domnului; și Diávolul veni în mijlocul lor ca să stea înaintea Domnului.

2. Și zise Domnul Diávolului: „De unde vii tu?” Atuncia zise Diávolul înaintea Domnului: „Îmblând preste cel de supt ceriu și călătorind cel preste tot, sânt de față”.

3. Zise Domnul cătră Diávolul: „Luat-ai aminte pre robul Mieu Íov, căci nu iaste ca dânsul den cei de pre pământ, om asemenea lui, fără răutate, adevărat, fără de prihană, temătoriu de Dumnezeu, ferindu-se de tot răul. Și încă să

1. Și au fost într-o zi și au venit îngerii lui Dumnezeu să stea înaintea Domnului, și au venit diavolul în mijlocul lor ca să stea înaintea Domnului.

2. Și au zis Domnul cătră diiavol: „De unde vii tu?” Atunci zisă diiavolul înaintea Domnului: „Străbătând ceale de supt ceriu și încunjurând tot pământul, am venit”.

3. Și au zis Domnul cătră diiavol: „Luat-ai aminte pre robul Mieu Iov, că nu iaste ca dânsul din cei de pre pământ, om fără de prihană, drept, adevărat, nevinovat, temătoriu de Dumnezeu, ferindu-să de tot

1. Și au fost când, într-o zi oarecare, venie fiii lui Dumnezeu și sta înaintea Domnului; și venise și Satan între ei și sta înaintea Lui,

2. De au zis Domnul cătră Satan: „De unde vii?” Care i-au răspuns: „Am încungiurat pământul și l-am umblat”.

3. Și au zis Domnul cătră Satan: "Au socotit-ai sluga Mea, Iovul, că nu ieste lui aseamenea pre pământ, bărbat unit și drept și temătoriu de Dumnezeu și depărtându-să de rău, și încă fiindu-și

1. Și a fost că'n ziua aceea când îngerii lui Dumnezeu au venit la'nfățișare înaintea Domnului, venit-a și Diavolul în mijlocul lor să I se'nfățișeze Domnului.

2. Și Domnul i-a zis Diavolului: „De unde vii?” Iar Diavolul a zis în fața Domnului: „Străbătând prin cele de sub cer și hoinărind de-a lungul și de-a latul, iată c'am venit”.

3. Și Domnul i-a zis Diavolului: „Luat-ai tu aminte la robul Meu Iov?, că dintre pământeni nu-i nici un om ca el, neprihănit, drept, adevărat, cinstitor de Dumnezeu, ferindu-se de tot răul. Și

ține de nerăutate, și tu ai zis averile lui în zadar să le pierzi”.

4. Și răspunzând Diavolul, zise Domnului: ”Piiile preste piiile! Și toate câte-s la om va da pentru sufletul său.

5. Însă nu, ce trimițând mâna Ta, atinge de oasele lui și de trupul lui! Au nu în față Te va blagoslovi”.

6. Și zise Domnul Diavolului: „Iată, dau ție pre dânsul, numai sufletul lui păzește”.

7. Și ieși Diavolul de la față Domnului și lovi pre Iov cu rană rea de la picioare până la cap.

8. Și-ș luo lui un hârb pentru ca să-și rază puroile, și el șădea pe gunoiu, afară den cetate.

9. Și trecând vreme multă, zise lui muiarea lui: „Până când vei îngădui zicând: «Iată, aștept încă vreme puțină, așteptând nădejdea mântuirii mele?» Căci iată, s-au stins pomana ta de pre pământ, feți și feate, ale pântecelui meu chinuri și durori,

răul. Și încă să țin de nerăutate, iară tu ai zis să pierz averile lui în zădar”.

4. Și răspunzind diavolul, au zis cătră Domnul: „Piiile pentru piiile! Și toate câte are omul le va da pentru sufletul său.

5. Dară nu așa, ci trimite mâna Ta și Te atinge de oasăle și carnea lui, de nu numai în față Te va binecuvânta”.

6. Și au zis Domnul diavolului: „Iată ți-l dau ție, numai de sufletul lui să te ferești”.

7. Și au ieșit diavolul de la față Domnului și au lovit pre Iov cu bubă rea de la picioare până la cap.

8. Și au luat Iov un hârb de și-au ras puroile sale și au șezut în gunoiu, afară de cetate.

9. Și trecând vreme multă, zis-au lui Iov muiarea lui: „Până când vei răbda, zicând: «Iată voi aștepta încă puțină vreme, așteptând nădejdea mântuirii mele?» Că iată, au pierit pomenirea ta de pre pământ, feciorii tăi și featele

nevinovăția. Iară tu M-ai întărâtat asupra lui, ca să-l năcăjesc în zădar”.

4. Căruia răspunzând, Satan au zis: "Piele pentru piele și toate care are omul le va da pentru sufletul său.

5. Însă trimite-Ți mâna și-i atinge gura și trupul, și atunci vei vedea că în față bine Te cuvintează!"

6. Și au zis Domnul cătră Satan: "Iată, în mâna ta iaste, însă sufletul lui îl țâne".

7. Și ieșind Satan de la față Domnului, au lovit pre Iov cu bubă rea, de la talpe până la creștetul lui;

8. Carele cu hârbul rădea puroile, șezând în gunoiu.

9. Și i-au zis muierea lui: "Încă tu rămâi în unirea ta? Binecuvintează pre Domnul și mori!"

măcar că prin zisele tale ai făcut ca pe nedrept să-și piardă averile, el încă se ține statornic în neprihana lui!”

4. Și răspunzând Diavolul, a zis către Domnul: „Cojoc pentru copjoc! Că dacă-i vorba de viața lui, dă omul tot ce are.

5. Nu așa ne-a fost vorba! Dimpotrivă, ia întinde-ți mâna și atinge-te de osul și de carnea lui, și vezi dacă nu te va blagoslovi'n obraz!...”

6. Domnul i-a zis Diavolului: „Iată, ți-l dau ție pe mână; numai de viața lui să nu te atingi!”

7. Diavolul a plecat de dinaintea Domnului și l-a lovit pe Iov cu bubă rea din tălpi până'n creștet.

8. Și a luat Iov un ciob ca să-și radă puroaiile și s'a așezat pe gunoi, în afara cetății.

9. Și dac'a trecut o vreme și înc'o vreme, zis-a către el femeia lui: „Până când oare te vei mai răbda, zicând: - Iată, încă puțin să mai aștept întru nădejdea mântuirii mele!?... Că iată, amintirea ta s'a șters de pe pământ, și chiar aceea a

pre carii în zadar am ostenit cu trude. Și tu singur în putreziciunea viermilor șazi, mâind descoperit. Și eu, rătăcită și slujnică, den loc în loc împrejurând și den casă în casă așteptând soarele cînd va apune, pentru ca să mă odihnesc de ostenealele mele și de durorile carele pre mine acum mă ținu. Ce zi ceva cuvânt cătră Domnul și mori!”

tale, durerile și chinurile pântecelui meu, cu carii în zădar m-am ostenit cu nevoie. Ca vai de ei au pierit, și tu însuși în putregiunea viermilor șezi, mâind afară supt văzduh. Și eu rătăcesc ca o slujnică, umblând din loc în loc și din casă în casă, așteptând până va apune soarele, ca să mă odihnesc de ostenealele și de trudele și de durerile mele, care acum mă cuprind. Ci zi vreun cuvânt cătră Domnul și mori!”

feciorilor tăi și a fiicelor tale, pe care’n dureri și chinuri i-am purtat în pânțece și pentru care’n zadar cu osteneli m’am nevoit. Iar tu, tu zaci aici în putregaiul viermilor, nemișcat sub cerul deschis, în timp ce eu rătăcesc ca o slujnică și umblu din loc în loc și din casă’n casă, așteptând să scapete soarele ca să mă odihnesc de ostenelele și de durerile ce mă cuprind acum... Ci zi ceva, o vorbă către Domnul, și mori!”

Anexa 5 – Cartea psalmilor

B1688	B1795	<i>Biblia Vulgata 1760</i>	Anania 2001
Psalmul 3	Psalmul lui David, când au fugit de cătră fața lui Avesalom fiul său în pustie, 2 Împă. 15, 14	1. Psalmul lui David, când fugea de cătră fața lui Avisalom, fiului său (2 Împăr. 15, 14), 3	Al lui David; când fugea de dinaintea fiului său Abesalom.
1. Doamne, ce să înmulțiră ceia ce mă necăjesc! Mulți să <s>coală asupra-mi.	1. Doamne, căci s-au înmulțit cei ce mă necăjesc; mulți să scoală asupra mea.	2. Doamne, căci s-au înmulțit cei ce mă necăjesc, mult să scoală asupra mea.	1. Doamne, de ce s’au înmulțit cei ce mă necăjesc? Mulți se ridică împotriva mea,
2. Mulți zic sufletului meu: „Nu iaste mântuire lui întru Dumnezăul lui!”	2. Mulți zic sufletului meu: „Nu easte mântuirea lui întru Dumnezeul lui”.	3. Mulți zic sufletului meu: "Nu ieste mântuirea lui în Dumnezeul lui".	2. mulți îi spun sufletului meu: „Nu-i este lui mântuire întru Dumnezeul lui”...
3. (Strigare) Și tu, Doamne, ajutoriul/ meu ești, slava mea, și înălțând capul meu.	3. Iară Tu, Doamne, sprijinatoriul meu ești, mărirea mea și Cela ce înalți capul meu.	4. Iară Tu, Doamne, sprijinatoriul meu ești, mărirea mea și Cela ce înalți capul meu.	3. Dar Tu, Doamne, Tu ești ocrotitorul meu, Tu ești slava mea și Cel ce înalți capul meu.
4. Că glasul meu cătră Domnul am strigat, și mă ascultă den muntele cel sfânt al lui.	4. Cu glasul meu cătră Domnul am strigat și m-au auzit din muntele cel sfânt al Lui.	5. Cu glasul meu cătră Domnul am strâgat și m-au auzit din muntele cel sfânt al Său..	4. Cu glasul meu către Domnul am strigat și El m’a auzit din muntele Său cel sfânt.
5. (Strigare) Și eu mă culcaiu și adormiiu, sculaiu-mă, căce Domnul îm va ajuta mie.	5. Și eu am adormit și am dormit; sculatu-m-am, că Domnul mă va sprijini.	6. Eu am dormit și am dormitat și m-am sculat că Domnul m-au sprijinit.	5. Eu m’am culcat și am adormit; sculatu-m’am, că Domnul mă va ocroti.
6. Nu mă voi teame de zeci de mii de noroade, ale celor ce pre	6. Nu mă voi teame de mii de noroade, carii împrejur mă împresoară;	7. Nu mă voi teame de miile norodului ce mă împresoară.	6. Nu mă voi teme de miile de popoare

împrejur mă împresoară. Scoală, Doamne, mântuiaște-mă, Dumnezeul meu.

7. Că tu ai lovit pre toți ceia ce-m vrăjmășuiesc în deșert; dinții păcătoșilor ai zdrobit.

8. A Domnului e mântuirea, și preste norodul tău blagosloveniia ta. Slava.

scoală, Doamne, mântuiaște-mă, Dumnezeuul meu.

7. Că Tu ai bătut pre toți cei ce-mi vrăjmășuiesc mie în deșert; dinții păcătoșilor ai zdrobit.

8. A Domnului easte mântuirea, și preste norodul Tău blagosloveniia Ta. Slavă.

Scoală, Doamne, mântuiaște-mă, Dumnezeuul meu,

8. Că Tu ai bătut pre toți cei ce-m vrăjmășesc mie fără pricină; dinții păcătoșilor ai zdrobit.

9. A Domnului e mântuirea și preste norodul tău, blagosloveniia Ta.

care'mprejur mă împresoară.

7. Ridică-Te, Doamne, mântuiaște-mă, Dumnezeuul meu, că Tu ai bătut pe toți cei ce fără pricină mă dușmănesc, dinții păcătoșilor i-ai zdrobit.

8. A Domnului este mântuirea și peste poporul Tău binecuvântarea Ta.

Psalmul 122

Cântarea stepenilor. 122

1. Cătră tine rădicaiu ochii miei, cela ce lăcuiești în ceriu.

2. Iată că ochii robilor în mâinile stăpânilor lor,

3. Ca ochii slujnicii la mâinile stăpânei ei, așa-s ochii noștri cătră Domnul Dumnezeuul nostru, până unde se va milostivi spre noi.

4. Miluiaște-ne pre noi, Doamne, miluiaște-ne, căci întru mult ne-am împlut de hulă!

5. Întru mult să împlu sufletul

Cântarea treaptelor 122

1. Cătră Tine am rădicat ochii miei, Cela ce lăcuiești în ceriu.

2. Iată, precum sânt ochii slugilor în mâinile stăpânilor săi.

3. Precum sânt ochii slujnicii în mâinile stăpânei sale, așa ochii noștri cătră Domnul Dumnezeuul nostru, până ce să va milostivi spre noi.

4. Miluiaște-ne pre noi, Doamne, miluiaște-ne, că prea mult ne-am umplut de hulă.

5. Prea mult s-au umplut sufletul

Cântarea treaptelor 122

1. Cătră Tine am rădicat ochii miei, Cel ce lăcuiești în ceriuri.

2. Iată, precum ochii slujilor în mâinile stăpânilor săi,

Precum ochii slujnicii în mâinile stăpâniei sale, așa ochii noștri cătră Domnul, Dumnezeuul nostru, până ce Să va milostivi spre noi.

3. Miluiaște-ne, Doamne, miluiaște-ne, că mult ne-am umplut de hulă.

4. Că mult s-au umplut

O cântare a treptelor

1. Spre Tine mi-am ridicat ochii, spre Tine, Cel ce locuiești în cer.

2. Iată, așa cum ochii robilor se uită la mâinile stăpânilor lor, așa cum ochii slujniciei se uită la mâinile stăpânei sale, tot astfel și ochii noștri spre Domnul Dumnezeuul nostru până ce Se va milostivi de noi.

3. Miluiaște-ne pre noi, Doamne, miluiaște-ne, că prea sătui suntem de dispreț;

4. Peste măsură ni s'a

nostru, ocară celor ce sînt în bogăție și hula celor mândri.

nostru; ocară celor ce sînt întru îndestulare și hula celor mândri.

**sufletul nostru, ocară celor
îndestulați și hula celor
mândri.**

umplut sufletul de ocară celor îndestulați și de disprețul celor mândri.

Anexa 6 – Cântarea lui Solomon

B1688

Cap 4

1. Iată, ești frumoasă, cea de aproapele meu, iată, ești frumoasă! Ochii tăi, porumbițe, fără den tăcearea ta; părul tău, ca turmele caprelor carele s-au descoperit de la Galaad.

2. Dinții tăi, ca turmele celor tunse, carele s-au suit de la baie, toate cu gemene, și fără fiu nu iaste întru eale.

3. Ca funea cea roșie, buzele tale, și graiul tău, frumos. Ca coaja rodiei, mărul tău, afară den tăcearea ta.

4. Ca turnul lui David, grumazul tău, cel zidit la Thalióth: 1000 de scuturi spânzurați sânt pre el, toate svârliturile celor tari.

B1795

1. Iată, frumoasă ești, iubita mea, iată frumoasă ești; ochii tăi, porumbiță, afară de tăcearea ta. Părul tău, ca turmele caprelor celor descoperite din Galaad.

2. Dinții tăi, ca turmele celor tunsă, care s-au suit din scăldătoare, toate geameni nasc și stearpă nu easte întru eale.

3. Ca funea cea roșie buzele tale, și vorba ta frumoasă ca coajea rodului mărului tău, afară de tăcearea ta.

4. Grumazul tău, ca turnul lui David cel zidit în Talpiot, o mie de scuturi acățate împrejurul lui, toate aruncăturile celor tari.

Biblia Vulgata 1760

1. Cât ești de frumoasă, priiatina mea, cât ești de frumoasă! Ochii tăi de porumbiță, afară din cel ce să tainuiaște înlontru; cosițele tale, ca turmele caprelor care s-au suit din muntele Galaad;

2. Dinții tăi, ca turmele celor tunse, care s-au suit din scăldătoare, toate cu miei geamini, și stearpă nu iaste între eale;

3. Ca învălitoarea roșie buzele tale și graiul tău, dulce; ca un dărab de măr erodiian, așa obrazul tău, afară de cel ce înlontru să tainuiaște;

4. Ca turnul lui David grumazul tău, care s-au zidit cu păzi din afară; o mie de paveze spânzură dintr-însa, toată oastea celor tari;

Anania 2001

1 – Vezi tu, iubito, cât ești de frumoasă?

Frumoasă-mi ești

Cu ochii tăi ca două porumbițe
Sub vălul tău de nuntă,

Cu părul tău ca un ciopor de capre

Mijind, șerpuitor, pe Galaad;

2. cu dinții tăi, o turmă de oi albe

scăldate'n râu 'nainte de-a fi tunse,

avându-și toate gemeni câte doi și fără rod nici una dintre ele;

3. buzele tale, roșu din fuior și graiul tău, frumos;

obrajii tăi, o rodie în două sub vălul tău de nuntă;

4. grumazul tău, ca turnul lui David

zidit spre întărire:

de el atârână paveze o mie, ca tot atâtea scuturi de viteji;

5. Doao țâțe ale tale, ca doi pui geamini ai căprioarii, cei ce pasc în crini.

6. Până unde va sufla zioa și se vor porni umbrele, mearge-m-voiu mie cătră măgura zmirnei și cătră dealul Livánului.

7. Toată ești frumoasă, cea de aproapele meu, și hulă nu iaste întru tine.

8. Vino la Liván, mireasă, vino la Liván! Veni-vei și vei trece de nceputul credinței, de la capul lui Saniir și Aermón, de la stânilile leilor, de la munții pardoșilor.

9. Datu-ne-ai inimă, sora noastră, mireasă, îndârjitu-ne-ai pre noi cu unul dentru ochii tăi, cu un șir de la grumazul tău.

5. Doao țite ale tale, ca doi pui geameni de căprioară, carii pasc în crini.

6. Până va lumina zioa și vor scădea umbrele, duce-mă-voiu la Muntele Smirnei și la Dealul Livanului.

7. Toată frumoasă ești, iubita mea, și întinăciune nu easte întru tine.

8. Vino din Livan, mireasă, vino din Livan, veni-vei și vei trece de la începutul credinții, de la capul Sanirului și al Ermonului, de la peșterile leilor, de la munții pardoșilor.

9. Prins-ai inima, sora noastră, mireasă, prins-ai inima cu unul din ochii tăi și cu un șir de la grumazii tăi.

5. Doao țâțele tale, ca doi pui geameani de căprioară carii să pasc în crini.

6. Până ce va răsufla zioa și să vor pleca umbrele, mearge-voiu la măgura smirnei și la dealul tāmâii.

7. Toată frumoasă ești, priiatina mea, și întinare nu iaste întru tine.

8. Vino din Livan, mireasa mea, vino din Livan, vino! Încununa-te-vei din capul lui Amana, din creștetul Sanir și Hermon, din culcușurile leilor, din munții pardoșilor.

9. Rănit-ai inima mea, sora mea, mireasă rănit-ai inima mea întru unul din ochii tăi și într-un păr al grumazului tău.

5. iar sâniile tăi, doi pui de căprioară ce pasc răcoare, gemeni, printre crini.

6. 'Nainte de-a se face dimineață și de-a se pune umbrele pe fugă, eu voi fugi la muntele de smirnă și spre colina din Liban.

7. Frumoasă esti, iubito, pe de-a'ntregul și'n tine întinare nu se află.

8. O, vino, vino din Liban, mireasă, o, vino din Liban! Venind, vei trece culmile Amanei, Senirul și Hermonul peste piscuri, De-acolo unde leii-și au culcușuri Și munții sunt bârlog de leoparzi.

9. Tu inima din mine mi-ai robit-o, o, sora mea, mireasa mea, tu inima din mine mi-ai robit-o cu-o singură privire și c'un șirag de la grumazul tău.

10. Ce să înfrumsețară țigete tale, sora mea, nevastă! Și mirosul hainelor tale, mai mult decât toate mirosurile!

11. Fagur pică buzele tale, nevastă, miare și lapte e supt limba ta, și mirosul hainelor tale, ca mirosul Livânului. Grădină închisă, sora mea, nevastă,

12. Grădină închisă, izvor pecetluit.

10. Cât de frumoase s-au făcut țigete tale, sora mea, mireasă? Mai frumoase sânt țigetele tale decât vinul, și mirosul hainelor tale mai mult decât toate mirosurile?

11. Faguri ce pică sânt buzele tale, mireasă, miare și lapte e supt limba ta, și mirosul hainelor tale ca mirosul Livânului.

12. Grădină închisă e sora mea, mireasa, grădină închisă, izvor pecetluit.

10. Câtu-s de frumoasă țigetele tale, sora mea, mireasă! Mai frumoasă sânt țigetele tale decât vinul și mirosul unsoarelor tale, preste toate mireazmele.

11. Fagur străcurând buzele tale, mireasă; miarea și lapte supt limba ta și mirosul vejmintelor tale, ca mirosul tămâii.

12. Grădină încuiată sora mea, mireasa, grădină încuiată, fântână însămnată.

10. Și pieptul tău, ce mândru se făcu, o, sora mea, mireasa mea, mai mândru și mai dulce decât vinul, așa cum duhul mirurilor tale e mai presus de orișice mireasmă.

11. Ți-s buzele de fagure prelin, mireasa mea; sub limbă, miere, lapte; balsamul ce te'nvăluie din straie e ca balsamul din Liban.

12. Grădină zăvorâtă-mi este ea, sora mea, mireasa mea, grădină zăvorâtă, izvor pecetluit.

Anexa 7

B1688
Cartea lui Iov Cap 2

B1795

Diiavolul, dobândind slobozenie de la Dumnezeu, loveaște pre Iov cu bubă rea foarte, pre carele și muiarea lui îl provozaște. Iară trei priiatini ai lui, cercetându-l și fiindu-le milă de el, în șapte zile tăcând au șezut lângă el.

B1856–1858 (A. Șaguna)⁵²

B1914⁵³

1. Și fu ca ziua aceasta, și veniră îngerii lui Dumnezeu a sta înaintea Domnului; și Diávolul veni în mijlocul lor ca să stea înaintea Domnului.
2. Și zise Domnul Diávolului: „De unde vii tu?” Atuncea zise Diávolul înaintea Domnului: „Îmblând preste cel de supt ceriu și călătorind cel preste tot, sunt de față”.

1. Și au fost într-o zi și au venit îngerii lui Dumnezeu să stea înaintea Domnului, și au venit diavolul în mijlocul lor ca să stea înaintea Domnului.
2. Și au zis Domnul cătră diiavol: „De unde vii tu?” Atunci zisă diiavolul înaintea Domnului: „Străbătând ceale de supt ceriu și încunjurând tot pământul, am venit”.

1. Și au fost într-o zi și au venit îngerii lui Dumnezeu să stea înaintea Domnului, și au venit diavolul în mijlocul lor ca să stea înaintea Domnului.
2. Și au zis Domnul cătră diavol: „De unde vii tu?” Atunci zise diavolul înaintea Domnului: „Străbătând ceale de supt ceriu și încunjiurând tot pământul, am venit”.

1. Și a fost într-o zi, venind îngerii lui Dumnezeu să stea înaintea Domnului, venit-a și diavolul în mijlocul lor ca să stea înaintea Domnului.
2. Și au zis Domnul către diavolul: „De unde vii tu?” Atuncea zise diavolul înaintea Domnului: „Străbătând cele de supt cer și încunjurând pământul, am venit”.

---

⁵² Pentru **B1856–1858 (A. Șaguna)** textul a fost preluat din *Biblia adecă Dumnezeiasca Scriptură a Legii cei Vechi și a cei Noao, după originalul celor șeptezeci și doi de tâlcuitori din Alexandria, tipărită în zilele Preainălțatului nostru împărat Franțisc Iosif I, supt priveghierea și binecuvântarea preasfințitului domn Andreiu baron de Șaguna, dreptcredinciosul episcop al Bisericei Greco-Răsăritene Ortodoxe în Marele Principat al Ardealului, comander al Ordinului Leopoldin cesaro.reg. austriac și sfetnic dinlăuntru de stat al Maiestății Sale Chesaro-Regești Apostolice. Sibiiu, cu tiparul și cu chieltuiala tipografiei de la Episcopia dreptcredincioasă Răsăriteană din Ardeal, la anul domnului 1856–1858.*

⁵³ Pentru **B1914** textul a fost preluat din *Biblia, adică Dumnezeasca Scriptură a legii vechi și a celei nouă, tipărită în zilele Majestății Sale Carol I, regele României, în al 49 an de slăvită domnie. Ediția Sfântului Sinod, București, Tipografia cărților Bisericești, 1914.*

3. Zise Domnul cătră Diávolul: „Luat-ai aminte pre robul Mieu Ióv, căci nu iaste ca dânsul den cei de pre pământ, om asemenea lui, fără răutate, adevărat, fără de prihană, temătoriu de Dumnezeu, ferindu-se de tot răul. Și încă să ține de nerăutate, și tu ai zis averile lui în zadar să le pierzi”.

4. Și răspunzând Diávolul, zise Domnului: ”Piiale preste piiale! Și toate câte-s la om va da pentru sufletul său.

5. Însă nu, ce trimițând mâna Ta, atinge de oasele lui și de trupul lui! Au nu în față Te va blagoslovi”.

3. Și au zis Domnul cătră diiavol: „Luat-ai aminte pre robul Mieu Iov, că nu iaste ca dânsul din cei de pre pământ, om fără de prihană, drept, adevărat, nevinovat, temătoriu de Dumnezeu, ferindu-să de tot răul. Și încă să ține de nerăutate, iară tu ai zis să pierz averile lui în zădar”.

4. Și răspunzind diiavolul, au zis cătră Domnul: „Piiale pentru piiale! Și toate câte are omul le va da pentru sufletul său.

5. Dară nu așa, ci trimite mâna Ta și Te atinge de oasăle și carnea lui, de nu numai în față Te va binecuvânta”.

3. Și au zis Domnul cătră diavol: „Luat-ai aminte pre robul Mieu Iov, că nu iaste ca dânsul din cei de pre pământ, om fără de prihană, drept, adevărat, nevinovat, temătoriu de Dumnezeu, ferindu-se de tot răul. Și încă se ține de nerăutate, iară tu ai zis să pierz averile lui în zadar”.

4. Și răspunzind diavolul, au zis cătră Domnul: „Piiale pentru piiale! Și toate câte are omul le va da pentru sufletul său.

5. Dară nu așa, ci trimite mâna Ta și Te atinge de oasăle și carnea lui, de nu numai în față Te va binecuvânta”.

3. Și au zis Domnul către diavolul: „Luat-ai aminte spre robul Mieu Iov, că nu este ca dânsul din cei de pre pământ, om fără de prihană, drept, adevărat, nevinovat, temător de dumnezeu, ferindu-se de tot răul, și încă stăruiește în cuvioșie, iar tu ai zis să pierzi în zadar averile lui”.

4. Și răspunzând diavolul, a zis către Domnul: „Piele pentru piele! Și toate câte are omul le va da pentru sufletul său.

5. Dar nu așa, ci trimite mâna Ta și Te atinge de oasele și de carnea lui, și nici în față Te va binecuvânta”.

9. Și trecând vreme multă, zise lui muiarea lui: „Până când vei îngădui zicând: «Iată, aștept încă vreme puțină, așteptând nădejdea mântuirii mele?»» Căci iată, s-au stins pomana ta de pre pământ, feți și feate, ale pântecelui meu chinuri și durori, pre carii în zadar am ostenit cu trude. Și tu singur în putreziciunea viermilor șazi, mâind descoperit. Și eu, rătăcită și slujnică, den loc în loc împrejurând și den casă în casă așteptând soarele când va apune, pentru ca să mă odihnesc de ostenealele mele și de durorile carele pre mine acum mă ținu. Ce zi ceva cuvânt cătră Domnul și mori!”

9. Și trecând vreme multă, zis-au lui Iov muiarea lui: „Până când vei răbda, zicând: «Iată voi aștepta încă puțină vreme, așteptând nădejdea mântuirii mele?»» Că iată, au pierit pomenirea ta de pre pământ, feciorii tăi și featele tale, durerile și chinurile pântecelui meu, cu carii în zădar m-am ostenit cu nevoie. Ca vai de ei au pierit, și tu însuți în putregiunea viermilor șezi, mâind afară supt văzduh. Și eu rătăcesc ca o slujnică, umblând din loc în loc și din casă în casă, așteptând până va apune soarele, ca să mă odihnesc de ostenealele și de trudele și de durerile mele, care acum mă cuprind. Ci zi vreun cuvânt cătră Domnul și mori!”

9. Și trecând vreme multă, zis-au lui muiarea lui: „Până când vei răbda, zicând: «Iată voi aștepta încă puțină vreme, așteptând nădejdea mântuirii mele?»» Că iată au pierit pomenirea ta de pre pământ, feciorii tăi și fetele tale, durerile și chinurile pântecelui meu, cu carii în zădar m-am ostenit cu nevoie. Ca vai de ei au pierit, și tu însuți în putregiunea viermilor șezi, mâind afară supt văzduh. Și eu rătăcesc ca o slujnică, umblând din loc în loc și din casă în casă, așteptând până va apune soarele, ca să mă odihnesc de ostenelele și de trudele și de durerile mele, care acum mă cuprind. Ci zi vreun cuvânt cătră Domnul și mori!”

9. Și trecând vreme multă, zis-a către Iov femeia lui: „Până când vei răbda, zicând: «Iată voi aștepta încă puțină vreme nădejdea mântuirii mele?»» Că iată a pierit pomenirea ta de pre pământ, feciorii tăi și fetele tale, durerile și chinurile pântecelui meu, cu carii în zadar m-am ostenit cu nevoie. Ca vai de ei au pierit și tu însuți în putreziciunea viermilor șezi, mâind afară supt văzduh. Și eu rătăcesc ca o slujnică, umblând din loc în loc și din casă în casă, așteptând până va apune soarele, ca să mă odihnesc de ostenelele, de trudele și de durerile mele, care acum mă cuprind. Ci zi vreun cuvânt către Domnul și mori!”